

אהלי טהרות

פרשת בהעלותך תש"פ

מסכת כלים פרק ט"ז מ"א-מ"ג

משולחן מלכים

בענין הזאת הלויים ובענין שבעא ל' טומאתו

ובעיקר קושי' תוס' הנ"ל בנדה י"ל עוד, דהנה מי שנטמא בטומאת התהום ונגע אח"כ בשרץ לכאורה לא חשיב כהוספה בטומאה לענין דין שבעא ל' טומאתו, דאף דטומאת השרץ מוסיפה עליו דינים שאין בטומאת התהום כיון שאין ההוספה בטומאה עצמה אלא בדינים הקשורים עמה עדיין אית בזה דינא דשבעא ל' טומאתו. וי"ל ע"ל למ"ד אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אי יעכב כה"ג בפסח, דאף דלפי מחשבתו שנטמא בשרץ חשיב טועה מ"מ יש כאן ידיעה אמיתית בעצמותה דהיינו ידיעתו בכללותה שהוא טמא.

וי"ל ע"ל לענין טומאת טהור שנפלה עליו הזאת מי חטאת לר"ע יומא י"ד א' והי' בשלישי לטומאת התהום. והנה לפי מחשבתו בטעות הוא טמא מדין טהור שנפלה עליו הזאת מי חטאת אך לקושטא דהזאה זו מהני' ל' להזאת שלישי אין ההזאה מטמאתו. וגרע מנידון הנ"ל דשבעא ל' טומאתו, דכאן (לפי האמת) אין מטמא כלל. ומ"מ אף באופן זה י"ל ד לענין עושה פסח אי אזלינן בתר כללות מחשבתו שהוא טמא דהוא ידיעת אמת ול"ה א"כ טומאת התהום, או"ד אזלינן בתר שורש הענין דמחשבה בטעות היא, דבמה שהוא באמת טמא הו"ל טומאת התהום.

ואת"ל כהאי צד דחשיב כה"ג טומאת התהום, י"ל קושי' תוס' דנפ"מ בהיזה על מי שננטמא בטומאת התהום והביא קרבן פסח לפני טבילה, דאי מוזין עליו טמא הוה ממנ"פ טמא בטומאת מי שהוזה עליו מי חטאת ומשא"כ אי מוזין עליו טהור [והתם הא קיימין לר"ע, יעו"ש בתוס', ולדידי אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ יעוין פסחים צ"ג א'].
מרח"הגר"ד לנדו שליט"א (זכרון בנימין)

איתא בגמ' נדה דף ט' א' בהא דכתי' מי יתן טהור מטמא כו' ר"א אומר אלו מי חטאת שהמזה והמזין עליו טהור ונוגע טמא, והק' תוס' (ד"ה ונוגע) מאי קאמר דמוזין עליו טהור והלא מוזין עליו נמי בעי טבילה והערב שמש, יעו"ש מה שתי'. ולכ' י"ל דנפ"מ לענין הזאה על הלויים במדבר, ולהמבואר בלשון רש"י בפירוש התורה במדבר ח' ז', הוזה עליהם וכו' מפני טמאי מותים שבהם. ומשמע דגם על אותם שלא היו טמאים הו' [ולא מצד ספק שמא נטמאו]. וכיון שהי' דין הזאה עליהם אף שהיו טהורים לא נטמאו.

[ואגב, בדברי רש"י אלו שהיו לויים טהורים א"ש קו' המלבי"ם נשא ס"י קמ"ה אהא דמשמע מפרש"י גיטין ס' א' דביום שהוקם המשכן התחילו הלויים לשיר, וק' והרי טמאי מותים היו והיאך נכנסו לחצר המשכן, ויעו"ש מה שתי' בזה (ויל"ד בדברים ואכ"מ). ולהאמור דלא כולם היו טמאים א"כ הי' שפיר השיר ע"י הטהורים שבהם].

עוד י"ל ע"ל לענין הזאה דעל כהן גדול בז' ימי הפרישה לפני יוה"כ, ולמאי שדן בגבורת ארי יומא דף ד' א' (ד"ה עוד) דלר' עקיבא הוה ההזאה מה"ת, יעו"ש. דא"כ אמאי אמר' בפ"ק דיומא שם דלר"ע הכה"ג טמא מדין טהור שנפלה עליו הזאה, והרי כיון דההזאה היא מה"ת אף דאינה באה לטהר מ"מ כיון שיש שם ודין הזאה עלה אין הזאה כזו מטמאת [וכעין הנ"ל לענין לויים במדבר]. מיהו יתכן דאם לבסוף יארע אונס והכה"ג לא יעבוד ביוה"כ כגון אם ימות או יטמא לא חשיב ימי פרישה ידידי כמצותו בכך וא"כ הו"ל השתא טמא מספק שמא ימות או יטמא י"ל דנמצא דהזאתו לחינם ולא מצוי לעבוד עבודה יעו"ש בסוגי' ביומא [וצ"ע שם ובגבול"א].

עיוני כלים

הגאון הגדול ר' בונים שרייבר שליט"א

פרק ט"ו.
משנה א'.

כלי עץ וכו', השידה התיבה והמגדל וכו' אין בין דר"מ לדר"י אלא עריבת בעה"ב, הנה בביאור הפלוגתא דר"מ ור"י נאמרו בזה כמה שיי', שיי' הרמב"ם בפ"ג דכלים דכלי העשוי לנחת גם אם אין בו מ"ס אינו מקב"ט, וכלי העשוי לטלטול טמא אפי' מחזיק ק' סאה, ואמנם היכא דהוא בסתמא אזי בסתמא היכא דיש בו מ"ס חזקתו שהוא עשוי לנחת, ולא ביאר דבמה נחלקו בזה ר"מ ור"י, וגם אינו מובן מה הפי' דחזקתו עשוי לנחת נקרא לנערה ונשאל את פיה ונדע למה הוא עשוי אם לנחת או לא לנחת, ואמנם הראב"ד שם ובתו"כ שמיני פרשתא ו' פליג ואיהו ס"ל דעשוי לנחת בפחות ממ"ס הוא רק היכא דאסור לטלטלו או שא"א לטלטלו מחמת כובדו הא לא"ה אינו עשוי לנחת,

המשך בצמ"ד

דברי חכמים

הגאון הגדול ר' איתמר גרבז שליט"א

פט"ו
משנה א'

כוורת הקש וכו'.

עיי' בתוס' הגרע"ק א' שהביא דברי התוס' בשבת (דף ס"ו) אמאי חשיב קש כלי עץ, [והיינו דס"ל להתוס' דרק כלי העשוי מן העץ ממש חשיב כלי עץ ולא הנעשה מכל הגדל מן הארץ, וע"ע בתוס' שם (דף פ"ד ד"ה מפין) שכתבו דמה שנעשה משיפה וגמי לא חשיב כלי עץ], ותירצו דקש נמי חשיב של עץ כדאמרינן בברכות (דף מ' ע"א) פרי שאכל אדם הראשון חטה היה, [ומבואר בדברי התוס' דכלי עץ חשיב רק מה שקרוי עץ, וקשין כיון דנקרא בתורה עץ חשיב שפיר כלי עץ], א"נ הך טומאה דרבנן היא. וכ"כ התוס' שם לענין מפין של שיפה ושל גמי דטמא מדרבנן, ומבואר בשיטת התוס' דכלי עץ הוי דוקא מה שנעשה מן העץ, ומה שנעשה משאר דבר הגדל מן הארץ טמא רק מדרבנן, [וביאר התוס' דלכן אין למפין טהרה במקוה, דל"ה כלי עץ ואין לו טהרה].

אמנם דעת הרמב"ם (פ"א מכלים הי"ג) שכל הגדל מן הארץ ה"ה כלי עץ, [והא דאין למפין טהרה במקוה, עיי' מש"כ הרמב"ם בפיהמ"ש לקמן (פרק כ"ב משנה י'), ועמש"כ בזה בחזו"א (סי' כ"ג ס"ק י"ח) ובקה"י (סימן ח')].

המשך בצמ"ד

הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א

בדינא דרבי אליעזר דשבירת הכלי מפסקת בין הזאה להזאה

בכלים פ"ד מ"ז תנן, כלי מתכות מטמאין ומטהרין שבורין, דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר, אינן מטהרין אלא שלמין. כיצד, היזה עליהן, נשברו בו ביום, התיכן, וחזר והיזה עליהן שניה בו ביום, הרי אלו טהורין, דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר, אין היזה פחות משלישי ושביעי.

ופירשוהו"ש והרע"ב, דקסבר רבי אליעזר, דכיון דהיזה עליהן ונשברו, לא בעי אמתוני, ואפילו ביום אחד מזה שתי ההזאות, דהשבירה מפסקת בין הזאה להזאה, כמו הפסק הימים שבין הזאת שלישי להזאת רביעי, ע"ש.

והנה שיטת בעל המאור בחולין דף ע"א ע"ב, והרמב"ן בב"ב דף כ' ע"א ובפירוש החומש פרשת חוקת [י"ט, ט"ז], שחרב הנוגע במת מטמא את האדם הנוגע בו טומאת שבעה, אבל אינו מצריכו הזאה, ע"ש. ומזה הוכיח אאמו"ר הגאון זצ"ל, דהא דטמא מת טמא שבעה ימים, אינו רק מצד ההיכי תימצי דבעי הזאה בשלישי ושביעי, וממילא אינו נטהר מטומאתו עד היום השביעי, אלא דהוא דין בעצם טומאתו שהוא טמא שבעה, ועל כן אף בנוגע בחרב כחלל, דלא בעי הזאת שלישי ושביעי, מכל מקום טמא שבעה, עכ"ד.

ואשר לפי זה צ"ע בשיטת רבי אליעזר במתניתין, דבחזר והיזה עליהן בו ביום אחר שנשברו, הרי אלו טהורין, דאם אמנם השבירה מפסקת בין הזאה להזאה,

המשך בצמ"ד

ועוד דגם במיטלטל דטמא ביש לו מ"ס הוא רק היכא דעשוי לכך דזהו שימוש הקבוע אבל היכא דלפעמים מיטלטל ולפעמים לא אינו טמא והיינו מאי דתנן שאין עשויין ליטלטל אלא במה שבתוכן, ופלוגתא דר"מ ור"י היא בעריבת בעה"ב דר"מ מטמא לפי שאין בה מ"ס ור"י מטהר לפי דאין מטלטלין אותה מפני שהיא עבה וכבידה, והיינו דלר"מ בעי ב' דברים הן שיחזיק מ"ס והן שיהא אינו מיטלטל, ודרדור וקוסטות וכו' אין בהם מ"ס, וצל"ב במאי פליגי, והטו"א בשיחיה חגיגה הק' להראב"ד מהא דמבואר במגילה דכ"ו דארון קדש הוי עשוי לנחת הגם שהרי אין איסור לטלטלו, והנה דעת רש"י בשבת דמ"ד ב' דבא במדה אינו טמא מדרס, ותמדה עליו תו' דהא הטעם משום דבעי דומיא דשק, והלא פשוטין נמי טהורין משום שאינם דומיא דשק, ובא במדה טמא אעפ"כ דבזה לא בעינן דומיא דשק וא"כ למה לא יטמא גם בא במדה במדרס מה"ט דלא בעינן בזה דומיא דשק, וביותר דרש"י בעירובין ד"ד כתב בטעם טהרת מ"ס לפי שגדול יותר מדאי ואין עליו תורת כלי, וא"כ לפמ"ש רש"י בנדה דמ"ט בטעמא דפשוטין טמאין בראויין למדרס לפי שיש עליהם מחמת זה שם כלי א"כ גם בא במדה ליטמא, והראב"ד בפ"ג הל"ה כתב בטעמא דבא במדה טהור משום שהוא כבית, וכ"כ בתו"ט בר"פ כוורת. הביאור בזה נראה בס"ד, דבבא במדה איכא תרי דיני, חדא דאינו דומה לשק ששימוש הוא מיטלטל מלא וריקן, ותו דהוא כאהל מחמת גודלו ואינו נידון ככלי כלל, והשתא בהא איפליגו ר"מ ור"י היכא דאין בה מ"ס אבל אינה מיטלטלת מחמת עוביה, דלר"מ לית לי' האי ילפותא לענין דומיא דשק רק מחמת שהוא כאהל וממילא היינו דוקא היכא דגודלו הוא בא במדה, אבל לר"י סגי בעצם הדבר מה שאינו מיטלטל מלא וריקן ואהכי גם בזה שמחמת עוביה אינה מיטלטלת, ואהכי ס"ל לרש"י דגם במדרס אינו טמא, דבשלמא פשוטין דמאי דל"ה כלי הוא מחמת צורתן שאינן משמשים שימוש של כלי ואינם כלי בעצם כש"נ בס"ד כבר כמ"פ אהכי אמרי' דעצם הדבר שהוא ראוי למדרס יחייב לי' שם כלי, אבל בא במדה דענינו דהוא אהל מה יושיענו זה מאי דהוא ראוי למדרס.

משנה ב'.

ארוכות של נחתומים טמאות ושל בעה"ב טהורות סרקן או כרכמן טמאות, כפשוטו מבואר בראשונים הטעם דשל נחתומים יש לו צורת כלי ושל בעה"ב אין לו צורת כלי, ואהכי מהני סירוק וכירכום, אבל הראב"ד בפ"ה הל"א כתב הטעם לפי שאינו מיוחד לשימוש, וצ"ב דא"כ למ"ל סירוק וכירכום ולמה לא תיסיגי לן ביחוד לחודי' כיון דכל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה,

תו תנן דף של נחתומין שקבעו בכותל ר"א מטהר וחכמים מטמאין, ומבואר בב"ב דס"ו דפליגי בדף של מתכת אבל דף של עץ שטומאתו רק מדרבנן לכו"ע טהור, והנה כבר נודע מה שנחלקו אבות העולם בכל פשוטי כלי עץ מה דינם, יעוי' תו' ב"ב דס"ו וסוכה ה' וחגיגה כ"ד ומנחות צ"ו ועירובין ל"א והרשב"א בב"ב שם ובתשו' המיוחסות סי' רט"ו והרמב"ם פ"ד דכלים, ותמצית הדברים ד"א דכל משמש אדם ומשמש אדם טמא מה"ת, וי"א דרק ברחבה וראויה לקבל משני צדדים והיינו דף של נחתומין, וי"א דרחבה הרבה הוא רק דרבנן והיינו דף של נחתומין, וי"א דרק בטבלה המתהפכת שיש לה בית קיבול מלמטה, ואמנם עכ"פ דעת הרשב"ם שם דפשוטי כלי עץ לעולם אין טמאים כלל, וצ"ב דא"כ היכי יפרש למשנתנו.

תו תנן סרוד של נחתומין טמא ושל בעה"ב טהור גיפפו מארבע רוחותיו טמא נפרץ מרוח אחת טהור רש"א אם התקינו להיות קורץ עליו טמא, והנה באליה רבה ביאר הפלוגתא בזה, דכו"ע מודו דאם יש לו בית קיבול טמא גם אם אינו מייחדו לכך, אבל פשוטין טמאין רק במייחדו לקבלה כשלחן וכיו"ב, וזהו הטעם בארוכות ובסריד לפי שבבעה"ב אינו מיוחד לכך ובנחתומין הוא כן מיוחד, ובסריד לא מהני סירוק וכירכום לפי שאינו מיוחד לכך

דצריך לי' לתשמישין אחרים רק בגפפו שעשאו כלי קיבול, ור"ש ס"ל דסרוד כארוכות דסגי בהתקינו, והדברים תמוהין לכאן' מאד דהא כלי קיבול נמי בעי משמש לקבלה הא לא"ה אינו טמא, ומהו זה שכ' דאם יש בו בית קיבול א"צ מיוחד לכך, והראב"ד בעדיות פ"ג מ"ט כתב דהא דנפרץ מרוח אחת טהור הגם דכל כלי קיבול א"צ בד' רוחות הכא שאני שכשאינו מגופף הוא כנסר בעלמא, ולא ביאר מה מועיל לו א"כ גיפפו, והב"י ביו"ד סי' ר"א כתב דכלי עץ שהי"ל דפנות וניטלו דופנותיו עדיין הוא מקב"ט דאינו שבירה, והוא פלא כפול לכאן', חדא דאין לך שבירה גדולה מזו, ועוד דהיכן הוא בית קיבולו של זה,

וכן המערוך טמא, הר"ש הביא פי' א' בשם הגאון והערוך דהיינו עץ ארוך שמרדדין בו הרקיקין, והוא צ"ב דהא פשוטי כלי עץ כגון דא לכו"ע אינו טמא כלל, וכדהוכיחו תו' מדוכתי טובא דפשוטין ממש אינן טמאין כלל,

הביאור בזה נראה בס"ד, דהנה כבר נתבאר בס"ד כמ"פ דיסוד הטהרה דפשוטין לפי שאין הם נחשבים כלי בעצם, והשתא כשאנו מטמאים משמשי אדם ומשמשיו אזי בין אי נימא דהוא מדאורי' ובין אי נימא דהוא מדרבנן עכ"פ הא מיהא טעם הטומאה בזה הוא השימוש דומה לשימוש של כלי קיבול דהיינו שצורת שימוש כזו נותנת לו שם כלי ממילא בזה ס"ל להגר"א דבעי' שיהא מיוחד אך ורק לשימוש זה, דהיכא דהוא כלי קיבול בעצם ויש לו צורת כלי אזי נהי דאם אינו משמש לקבלה אין בית קיבולו כלום אבל היכא דהוא משמש גם לקבלה וגם לדבר אחר שפיר הוי כלי, אבל היכא דאין לו בית קיבול וכל השם כלי שלו הוא מחמת שימוש שמשמש לדבר כזה בהא בעינן שישמש אך ורק לזה דאז זהו מהותו אבל כשעומד לעוד שימושים אין לו שם כלי מפאת מה שמשמשים בו גם לזה, וזהו נמי כוונת הראב"ד דבעי' סירוק וכירכום כדי לייחדו לכלי והיינו דאלא"ה הרי הוא עומד גם לעוד שימושים ונהי דייחדו להשתמשות זו אכתי לאו שם כלי עלי', ואמנם הנה הב"ח ביו"ד סי' ר"א כתב כמה פעמים דהא דפשוטי כלי עץ אין מקב"ט מה"ת היינו לפי שאין להם צורת כלי אבל אם יש להם צורת כלי טמאין מדאורי' גם בפשוטין ע"ש, והובא גם בש"ך שם, והנה מקורו להלכה זו הוא האי דינא דמשמש אדם ומשמש אדם וס"ל דהוא דין דאורי' והטעם בזה דבכה"ג נחשב מיוחד לשימוש ויש לו צורת כלי וטמא אפי' בפשוטין, ואילו כשיש לו בית קיבול לעולם יש לו צורת כלי, ואהכי במגופף מד' רוחות יש לו צורת כלי בעצם לד' הראב"ד הנ"ל בעדיות, והיינו ש"י הגאון והערוך במערוך דבכה"ג יש לו צורת כלי וטמא, ואמנם דעת הראב"ד בהשגות כמבואר שם בכס"מ דרך ר"ש ס"ל דמערוך טמא, והיינו דהתקינו להיות קורץ עליו טמא וכן מערוך טמא, כלומר דס"ל לר"ש דעל הטעם מחמת שאין לו צורת כלי ואהכי בהתקינו יש לו צורת כלי וכן המערוך טמא מה"ט כנ"ל, אבל לת"ק לא סגי בזה וכל שאין לו בית קיבול טהור בכל גווני.

משנה ג'.

ים נפה של סילתין וכו' רי"א וכו', וצ"ב דאם הבנות יושבות בו מ"ט דת"ק דפליגי אר"י, ואמנם נראה בס"ד דהרי טעם החילוק בין של סילתין לשל בעה"ב דזה יש לו צורת כלי וזה אין לו וכמבואר בר"מ, וממילא נחלקו לענין מדרס דהא פשוטין טמאין במדרס, והיינו כדפירש"י בנדה דמ"ט לפי דעצם היותו ראוי למדרס יחייב לי' שם כלי, ואהכי ס"ל לר"י דגם היכא דלית לי' צורת כלי כלל נמי מהני לי' מאי דהוא עומד למדרס שיהא לו שם כלי, ולרבנן כל דלית לי' צורת כלי לא מהני לי' מדרס, ול"ד לפשוטין שיש לו שימוש דכלי בעצם רק דלית לי' שם כלי, וז"ב.

כמו הפסק הימים שבין הזאת שלישי להזאת שביעי, מכל מקום הא איכא בהו דין 'טומאת שבעה', והיכי מיטתרי בו ביום. וצריך לומר, דלא גזרו בטומאה ישנה דין 'טומאת שבעה', אלא רק בעו שתי הזאות חלוקות, דומיא להזאות שלישי ושביעי שיש הפסק ימים ביניהם, ולזה סגי בהפסק דשבירה.

והנה הרע"ב כתב, דרבי אליעזר סבירא ליה כרבן שמעון בן גמליאל דטעם גזירה זו הוא משום גדר מי חטאת, והלכך לא חשו אלא שיהא כאן שתי הזאות, וצ"ב במה שכתב ד'לא חשו אלא שיהא כאן שתי הזאות', דהא באמת גם כאן צריך שיהיו שתי ההזאות מופסקות זו מזו, ובאיזה פרט הקילו בהזאות אלו משום שהן 'גדר מי חטאת', אכן להאמור יש לבאר הכוונה בזה, דכיון דטעם הגזירה הוא משום גדר מי חטאת, לא חשו לגזור בזה דין 'טומאת שבעה', אלא רק גזרו שיהא כאן שתי הזאות מופסקות זו מזו, דלענין גדר מי חטאת סגי בהכי.

והנה בתוספתא (ב"מ פ"ד ה"ו) קאמר רבי נתן, דאליבא דרבי אליעזר, כלי מתכת שנטמא, ונשבר, והתיכו, מזה עליו בו ביום. נשבר, והתיכו, ישנה עליו בו ביום. ומבואר דאליבא דרבי אליעזר שתי ההזאות יכולות להיות באותו היום שנטמא בו, והיינו אם אחר שנטמא נשבר והותך, ואחר כך היזה עליו הזאה ראשונה, וחזר ונשבר והותך, מזה עליו הזאה שניה בו ביום. ולכאורה צ"ע בזה, דהא ניחא לענין דין ההזאה בשביעי, דהוא דין של 'הפסק' בין הזאה ראשונה להזאה שניה, וכדחזינון דבהיזה הזאה ראשונה ברביעי, מזה הזאה שניה בשמיני דוקא, דבעינן הפסק של ארבעה ימים בין הזאה להזאה (עיין בקדושין דף ס"ב ע"א, ובתוס' יומא דף ח' ע"ב ד"ה מקשינן, וברמב"ם פ"א מפרה ה"ב), שפיר יש לומר דהשבירה שהיתה בינתיים מהניא להפסיק כמו הפסק הימים שבין הזאת שלישי להזאת שביעי, אבל לענין דין ההזאה בשלישי, דלכאורה הוא דין בהזאה דבעינן שתהא ביום השלישי של שבעת ימי הטומאה, היכי מהניא השבירה שיוכל להזות הזאה קמא באותו היום שנטמא בו.

אכן לפי מה שנתבאר דבטומאה ישנה לא גזרו דין 'טומאת שבעה', ממילא לא שייך כלל שיהא דין בהזאה שתהא ביום השלישי של שבעת ימי הטומאה, ושפיר מצי להזות הזאה קמא באותו ביום שנטמא בו.

אמנם הרי בתוספתא משמע דדוקא בכהאי גוונא שהיזה עליו את ההזאה הראשונה אחר שנשבר והותך, אז מהניא ליה ההזאה הראשונה לטהרו, אבל אם היזה עליו את ההזאה הראשונה קודם שנשבר, אין הזאה זו עולה לו לטהרו מטומאתו, ולהאמור צ"ע בטעמא דמילתא, דהא כיון דלא בעינן שתהא ההזאה הראשונה ביום השלישי לטומאתו, וכמו שנתבאר, אם כן למה לא תהני ההזאה הראשונה שהיזה עליו קודם שנשבר לטהרו.

ואשר לכאורה היה מוכרח מזה, דתרי דיני נאמרו בהזאה ראשונה, א' דבעינן שתהא ביום השלישי לטומאה, ב' דבעינן שיהא בין הטומאה לבין ההזאה הפסק של שלשה ימים, ועל כן אף דבטומאה ישנה לא בעינן שתהא ההזאה הראשונה ביום השלישי לטומאתו, וכמו שנתבאר, מכל מקום אינו יכול להזות את ההזאה הראשונה באותו היום שנטמא בו, כיון דבעינן הפסק של שלשה ימים בין הטומאה להזאה, אמנם אם היזה את ההזאה הראשונה אחר שנשבר והותך, שפיר מהניא השבירה להפסיק בין הטומאה להזאה, כמו דמהניא להפסיק בין הזאה ראשונה להזאה שניה.

אמנם יתכן לומר ביאור בטעם דברי התוספתא, דאף דנכון הוא דלאחר שנשבר הכלי ליכא ביה דין 'טומאת שבעה', וממילא ליכא ביה נמי דין הזאה ביום השלישי לטומאתו, מכל מקום כיון דקודם שנשבר הכלי עדיין היה נוהג בו דין 'טומאת שבעה', וממילא היה נוהג בו אז גם דין ההזאה ביום השלישי לטומאתו דוקא, לא מהניא ההזאה שהיזה על הכלי בעודו שלם לטהרו, כיון דבשעתו לא היתה הזאה זו כשרה (ולפי זה אין צריך לחדש דאיכא בהזאה ראשונה דין של 'הפסק' שלשה ימים בין הטומאה להזאה).

והנה הרמב"ם בפירוש המשניות כאן כתב, וזה לשונו – ומה שאמר רבי יהושע 'אין הזאה פחות משלישי ושביעי', כוונתו בזה, שלאחר שהתיכן, יזה

על אותו הדבר המותך שלישי ושביעי, ואז יהיה טהור אותו הדבר, אבל לא שתצטרף ההזאה שהיזה בעודו כלי, להזאה שהיזה אחר שבירתו, ואפילו היתה ההזאה השניה בשביעי, אלא הוא זקוק להזאה שלישי ושביעי על הכלי, או הזאה שלישי ושביעי על הדבר שהותך ממנו, עכ"ל. וכן כתב בחיבורו פ"ב מכלים ה"ג, שאם היזה על הכלי בשלישי, ואחר כך התיכו ועשאו כלי אחר, והיזה עליו בשביעי, הרי זה טמא, שאין הזייה שקודם התך מצטרפת להזייה שאחר התך, ע"ש.

ומבואר בדברי הרמב"ם, דאליבא דרבי יהושע דאין ההזייה שקודם התך מצטרפת להזייה שאחר התך, וצריך לחזור ולהזות בשלישי ובשביעי אחר שהותך הכלי, צריך שתהא ההזאה הראשונה ביום השלישי דוקא, ואת ההזאה השניה ביום השביעי דוקא.

והנה אם נאמר דגם אליבא דרבי יהושע לא גזרו בטומאה ישנה דין 'טומאת שבעה', וממילא לא שייך לומר דבעינן שתהא ההזאה ביום השלישי של שבעת ימי הטומאה, וכמו שנתבאר, אם כן בעל כרחך צריך לומר, דמה שכתב הרמב"ם דצריך שתהא ההזאה הראשונה ביום השלישי דוקא, הוא משום דבעינן שיהא בין הטומאה לבין ההזאה הפסק של שלשה ימים. באופן דנמצא מבואר מדברי הרמב"ם, דמה דבעינן בעלמא שתהא ההזאה הראשונה בשלישי, הוא באמת מתרי טעמי, א' כדי שתהא ההזאה ביום השלישי לטומאה, ב' כדי שיהא הפסק של שלשה ימים בין הטומאה להזאה.

בדין 'צורת כלי'

בכלים פט"ז מ"ב תנן, ארוכות של נחתומים, טמאות. ושל בעלי בתים, טהורות. סרקן או כרכמן, טמאות. ופירש הרמב"ם, דארוכות של נחתומין היה להן צורת כלי, ושל בעלי בתים לא היה להן צורת כלי, אלא אם כן צבען או יפה אותן, שבוה נעשית להן צורת כלי. וכן כתב בחיבורו פ"ה מכלים ה"א, וזה לשונו שם – כל עץ שאין עליו 'צורת כלי', אף על פי שמשותמשין בו, אינו מקבל טומאה. ארוכות של נחתומין, שסודרין עליהן החלות כשהן בצק, מתטמאות, שהרי 'צורת הכלי' עליהן. ושל בעלי בתים, אינן מקבלין טומאה. ואם צבע אותן בסקרא או בכרכום וכיוצא בהן, מתטמאות, שהרי נעשית להן 'צורת כלי', עכ"ל. [וכן הוא בפירוש הרא"ש להלן מ"ו, וברמב"ם בפ"ה מכלים ה"ד, דמצודת החולדה טמאה, לפי שיש לה 'צורת כלי', מה שאין כן מצודת העכברים טהורה, לפי שאין עליה 'צורת כלי', ע"ש].

והנה בחדושי רבנו חיים הלוי פ"י מכלים הט"ו ביאר, דשני דינים נאמרו בדין 'כלי' לענין קבלת טומאה, א' דבעינן שיהא 'כלי', שזהו יסוד הדין שנאמר בזה הגזירה הכתוב דטומאה, ד'כלים' מקבלים טומאה, ושאר דברים אין בהם דין קבלת טומאה. ב' דבעינן שיהא 'כלי מעשה', דהיינו, או לתשמיש, או לתכשיט, ע"ש. ולהלן בפ"ט ה"ג כתב, דבכל הכלים בעינן שיהיה בהן 'צורת כלי', ובלאו הכי לא הוו 'כלים' כלל, ואינם מקבלים טומאה, כיון דבלא 'צורת כלי' אינם חשובים 'כלים' שתחול עליהן 'טומאת כלים', ע"ש.

ויסוד זה היה מורגל אצל אאמור"ר הגאון זצ"ל, וביאר בזה את שיטות הראשונים נים דבניקב כמוציא רימון לא מהני יחודו לתשמיש, דכיון דאיכא בהכלי נקב גדול כזה, בטל ממנו 'צורת כלי', ועל כן אף שראוי הוא לתשמיש, מכל מקום אינו מקבל טומאה, לפי שאינו 'כלי' כלל. והביא על זה לשון רש"י בשבת דף פ"ד ע"א (ד"ה טהורה) לענין עגלה של אבנים, שאינה מקבלת שום טומאה, לפי שפרוצה מתחתיה נקבים גדולים, ולא 'כלי' היא, דכל הכלים שיעורן כרימונים, ע"ש. הרי דאף דהעגלה משמשת לנשיאת האבנים, מכל מקום טהורה מכלום, לפי שאין עליה 'צורת כלי'.

והנה יסוד זה מתבאר מהא דקתני במתניתין, דהא דגזרו רבנן טומאה על פשוטי כלי עץ, היינו דוקא בכגון ארוכות של נחתומין, שיש להן 'צורת כלי', אבל בכגון ארוכות של בעלי בתים, שאין להן 'צורת כלי', לא גזרו רבנן טומאה, הרי דיש חילוק בין כלי שיש לו 'צורת כלי', לבין כלי שאין לו 'צורת כלי', דכל שאין עליו צורת כלי, אף שמשמש הוא כמו זה שיש עליו צורת כלי, אינו בר קבולי טומאה כלל.

והרע"ב כתב דשל קש חשיבא כלי עץ דעשויה מזנבות השבלים שהן קשין, וכ"ה בפ"ה הר"ש מכת"י, והיינו דס"ל דהנידון מה חשיב כלי עץ, תליא אם הוי קשה דומיא דשל עץ או לא, וכ"ה ברש"י בשבת (דף ס"א ע"א ד"ה ור' יוחנן בן נורי מטהר), ולכן לגבי מפץ של גמי ס"ל להר"ש להלן (פי"ז מ"ז ופכ"ב מ"י) דלא חשיב כלי עץ, והא דטמא מדרס, היינו משום דטומאת מדרס היא גם היכא דל"ה עץ.

ובור ספינה אלכסנדרית שיש להם שולים.

הרמב"ם בפירושו וכן בפ"ג מכלים (ה"א) מבאר דכשאין לו שולים גם כשהוא מקבל מ"ס הריהו נוח להתגלגל ומק"ט, דחשיב עשוי להתטלטל מלא וריקן, אמנם הריטב"א בעירובין (דף י"ד ע"ב) מפרש איפכא, דכוונת המשנה דכשאין לו שולים אינו מק"ט אפי' כשהוא מחזיק פחות ממ"ס, דלא חשיב כלי, וכיוון להך פירושו מנדפשיה במלאכת שלמה במתני' (1)

בענין כ"ה וכלי מתכות הבאים במידה

במתני' מבואר טהרת כלי הבא במידה גבי כלי עץ, ולגבי כ"ח איתא בתוספ' תא (ב"ק דכלים פ"ג ה"ג) דטמא גם הבא במידה, וכ"ה בשבת (דף פ"ג ע"ב), ומבואר שם הטעם משום דלא איתקש לשק ולכן טמא גם בבא במידה ואינו מיטלטל מלא וריקן, [ונפסק כן ברמב"ם פי"ט מכלים ה"ג], וכ"ה ברש"י בשבת (דף מ"ד ע"ב).

ולגבי כלי מתכות הבא במידה, איתא בתוספתא (ב"מ דכלים ה"א) דכלי מתכות הבאה במדה טמאה, וכ"כ הרמב"ם (פ"א מכלים ה"ט) וז"ל: אפי' תיבה או מגדל וכיו"ב של מתכת שהן מקבלין ארבעים סאה בלא או יתר, מקבלין טומאה, שנא' כל דבר אשר יבוא באש, עכ"ל, והנה פשטות לשון הרמב"ם משמע דבא ריבוי לזה דכלי מתכות טמא בבא במידה, וילפי' לה מדרשא דכל דבר, וא"כ מנלן דכ"ח טמא בבא במידה, ויעוי' בראב"ד בתו"כ (פר' שמיני פרשתא ז' הלכה א') דפירש הא דאיתא בתו"כ כלי חרס לרבות את האהלים דהיינו כ"ח הבא במידה דטמא, [ובהשגות (פי"ג מכלים ה"ה) כתב דהריבוי הוא לענין שמטמא באויר כ"ח], אמנם הרמב"ם בפ"ג שם פירש הך ריבויא לענין אחר, וא"כ צ"ע מנלן דכ"ח הבא במידה טהור, ועוד צ"ע דל"ל קרא לרבות כלי מתכות הבאין במידה לטומאה, הא כיון דלא איתקש לשק ממילא טמא, וכמבואר בשבת (דף פ"ג ע"ב) לענין כ"ח.

אמנם הנה יעוי' בדברי הרמב"ם שם דבתחילת דבריו כתב דפשוטי כלי מתכות טמא מקרא דכל דבר, שכתב בכס"מ דהוא בסיפרא [והוא בספרי פר' מטות], ועל מש"כ הרמב"ם אפי' תיבה וכו', כתב הכס"מ תוספתא בפ"א מכלים, וטעמא משום דכלי מתכות לא איתקש לשק, עכ"ל, וצ"ע דהא הרמב"ם כ' שנא' כל דבר, ולמה כתב (2) הכ"מ ע"ז דטעמו דלא איתקש לשק.

ומבואר בדברי הכ"מ דפשוטי כלי מתכות ילפינן מדרשא דאיכא ריבויא, אבל כלי מתכות הבא במדה ל"ה מדרשא, דהא לא מצינו דרשא ע"ז, ורק כוונת הרמב"ם שנא' כל דבר אשר יבוא באש, וליכא בזה היקש לשק, וז"ל הקר"ס: וכיון דכלי מתכות לא איתקש לשק, אפילו הגדולים המקבלים מ"ס בלח או יותר מקבלים טומאה, מדכתיב כל אשר יבוא, עכ"ל, משמע דעיקר הטעם הוא מדלא איתקש לשק, [ועיין במי נפתח (אמנה ס"א) שכבר הרגיש בדברי הכס"מ דפשוטין ילפינן מכל דבר ובאין במדה מדלא איתקש לשק], ולפ"ז מיושב הא דבכ"ח טמא בא במידה כמו בכ"מ, דכיון דלא איתקש לשק ממילא טמא בבא במידה.

[אלא דצ"ע מ"ש גבי פשוטין דבעי ריבוי ד"כל דבר" לטמאם, ואילו לענין בא במידה א"צ ריבוי, וצ"ל דפשוטין הוי דין ככה"ת דכלי בעי שיהא לו ב"ק ולכן צריך ריבוי בשק, ונתבאר זה בארוכה לעיל רפי"א, ומשא"כ בא במידה הרי בשאר דיני תורה חשיב כלי, וכדתנן פ"ה דפרה דמקדשים בספינה, ועי"ש במהר"ם דהחידוש אע"ג דאיתא בשבת פ"ט דספינה טהורה, ושם איתא דחנניה ס"ל משום דבא במידה, אפ"ה מקדשין בה, (ולגבי נט"י, עיין ר"ש פ"ק ידידים מ"ב מ"ש מהתוספתא שם, ובחזו"א ידיים סימן ה' סק"ה ו'),

וא"כ הוי רק מיעוטא בטומאה משום דומיא דשק, ולכן כלי מתכות וכ"ח דלא איתקש ממילא טמא.

ובמקו"א נתבאר ליישב הדברים באו"א, דהא דבעי ריבוי דכלי מתכות טמא בבא במידה היינו משום דס"ד דחשיב כאהל ולכן ל"ה כלי, ובמשנ"א להלן פכ"ד מ"ד ביאר בדעת הרמב"ם דלכן כלי הבא במידה אין נטמא במדרס, דל"ה כלי אלא אוהל, ולכן צריך ריבוי בכלי מתכות דטמא, וזהו ביאור דברי התו"כ הובא בר"ש דבעי ריבוי דדרדור עגלה נטמא, משום דאע"ג דעשוי להתלטל אפ"ה ס"ד דטהור משום דחשיב כאהל, ולפ"ז י"ל דלכן בכ"ח לא בעי ריבוי, לפמש"כ בחידושי רבינו חיים הלוי (פי"ט מט"מ ה"א א') דבכ"ח ליכא דין דחשיב אוהל בבא במידה, דליכא תורת אוהל בכ"ח, ולכן א"צ ריבוי דבבא במידה טמא, כיון דלא איתקש לשק וגם אין לטהרו מדין אוהל].

בענין כלי עור ועצם הבאים במידה

והנה הרמב"ם (פ"ג מכלים סוף ה"ב) כ': וכן כלי עצם וכלי העור המקבלין ארבעים סאה בלח אין מקבלין טומאה, ובמשנ"א במתני' תמה ע"ד דלא מצינו טהרת באה במידה רק בכלי עץ ולא בכלי עור ועצם, ולכאור' מקור דברי הרמב"ם הוא פשטות לישנא דמתני' דהוזכר ברישא כלי עץ ועור ועצם דפשוטיהן טהורין, ואח"כ תנן דבאין במידה טהורין, ומשמע דקאי אכל הני, והטעם הוא פשוט דהרי עור נמי איתקש לשק, וכן כלי עצם איתקש לכלי עץ, וכש"נ לעיל לגבי הא דפשוטיהן טהורין, (ודברי המשנ"א לכאור' אין להם מובן דמהיכ"ת כלל לחלק ביניהם).

אמנם באמת מצינו בזה תוספתא מפורשת בפ"ד דב"ב דכלים ה"ד, וז"ל התוספתא: השידה והתיבה והמגדל של עצם ושל גמי רבי מטמא וריב"י מטהר, ומבואר דס"ל לרבי דטמא בשל עצם גם בבא במידה, ויעוי' בהגהות הגר"א שהגיה במקום של גמי של עור, וכ"ה הגירסא בר"ש פכ"ז מ"ו (3), וכן בדברי הרמב"ם שבהיא וכן כלי עצם וכלי העור המקבלין מ"ס בלח אין מקבלין טומאה, נראה דכן היתה גירסתו בתוספתא עצם ועור, [ופסק כריב"י (4), ועיין בחסדי דוד שכ' דהוא משום דסתמא דמתני' דהכא משמע דכלי עצם ועור טהורין בבאין במידה], וכן מוכח דהא לדעת הרמב"ם (פ"א הי"ג מכלים) הרי גמי הוי ככלי עץ וודאי טהור בבא במידה, וע"כ לדידה דהגירסא היא של עצם ושל עור, ויעוי"ש בזר זהב שכתב דס"ל לרבי דעצם ועור לא איתקש לשק, ורק כלי עץ איתקש לשק, [וע"ע בסדרי טהרות במתני' מש"כ ביאור אחר בתוספתא ומש"כ שם דשל גמי כיון דטומאתו רק מדרבנן טמא בבא במידה, ודבריו יתכנו רק לשיטת התוס' בשבת דף ס"ו דס"ל דמדאו' ל"ח גמי ככ"ע, ולא לשיטת הרמב"ם דהוי מה"ת ככלי עץ].

אלא דצ"ע [לדברי הז"ז] דלא מצינו דרבי יחלוק דפשוטי כלי עצם ועור טמאים, וסתמא דמתני' הכא ולעיל רפ"ב דפשוטיהן טהורין (5), אמנם לפמש"נ בשיטת הרמב"ם דלגבי הא דפשוטיהן טהורין א"צ היקש לשק, אלא דכ"ה אף בכה"ת דכלי הוי רק כשיש לו ב"ק, ומה"ט גם בכלי עצם ועור פשוטיהן טהורין, דרק בכלי מתכות נתרבה מקרא לטמא כ"ד, ואף הפשוטים, אלא דלגבי טהרת בא במידה דבעי לילפותא דדומיא דשק, בזה ס"ל לרבי דעור ועצם לא איתקש לשק, והוי דומיא דכ"ח דטמא בבא במידה, ולהלכה קי"ל כריב"י וכפשטות מתני' דהכא דגם כלי עצם ועור איתקש לשק, וממילא טהור בבא במידה, וכש"נ.

בענין הא דכלי הבא במידה חשוב כאהל

הנה במשנתנו מבואר דין דכלי עץ הבא במידה אין מק"ט, וילפי' לה בתו"כ משום דבעי דומיא דשק אבל כלי מתכות וכ"ח טמא גם בבא במידה וכש"נ, ומצינו עוד דין לגבי כלי הבא במידה דחשיב כאהל, וכמבואר בפ"ט דאהלות מ"ב דס"ל לחכמים דכלי הבא במדה חוצץ באהל המת ומבואר דאע"ג דכלים אין נעשין אהלים לטהר אבל כלי הבא במידה חשיב כאהל, וכן פסק הרמב"ם פי"ג מט"מ ה"ג, ובפי"ט מט"מ ה"ד, וכן מבואר בעירובין דף ל"ה

משיב דבר

הערות מומרן הגר"ד לנדו שליט"א

- (1) גי' הריטב"א במשנה היתה אע"פ שיש להן שוליים ועיין במלאכ"ש בפנים
- (2) וע"כ פי' הכ"מ דאינו אלא אסמכתא בעלמא וכמו שמצינו במק"א, ולכא"ו טעמא שכ' הכ"מ קאי על כל ההלכה אלא תחילה ציין המקורות לד' הרמב"ם ואח"כ כ' טעם לכל ההלכה,
- (3) בר"ש מכת"י רבצ"א איתא [ראיתי גם בצילום מכת"י] עץ ועור וצ"ע, ולכא"ו פליגי בלא באין במידה, וס"ל לריב"י דכיון שאין רגילין כ"כ להניטל אין מק"ט, [ועיין להלן בפלוגתא דרמב"ם וראב"ד], ועיין לעיל מינה בתוספתא דנקט באין במידה ודו"ק.
- והעיר הרבצ"ו שליט"א מגמ' עירובין ל"א: פלוגתא ד"ר וריב"י ולתרווייהו אין מק"ט וע"כ דכאן איירי בפחות ממ"ס (4) להנ"ל י"ל דפי' דאיירי בפחות ממ"ס ופסק כרבי.
- (5) עי' חזו"א סי' ל' ס"ק כ"ד ויעו"ש מה דכתב לבאר הענין [ולכ' י"ל דרגילים להשתמש בהם בדברים קלים],
- (6) לשון המשנה בכלים ובאהלות שוה והיאך יתכן לחלק בזה במכוון שבדברים הנאמרים באותה לשון

אהל דתליא אם הוי עשוי בצורת אהל, דהיינו שהוא מ"ס ויש בו שולים, ולכן ודאי דהך דינא דהוי אהל י"ל דהוי בכל הכלים, דל"ה כלל מנה"כ דדומיא דשק דהוי בגדרים אחרים דעשוי לנחת, וכאן הוי דין אחר דעשוי כאהל.

והנה בא"ר פ"ח דאהלות כ' דהא דכלי הבא במידה חוצץ דוקא כשמחזיק כורים ביבש, והרש"ש במשנתנו נקט כן גם לגבי קב"ט, והחזו"א ס' כ' סק"י חלק ע"ד הרש"ש, והוכיח מלקמן פי"ח דנמדד העובי מבחוץ, ואע"ג דהגודש הרי נמדד מבפנים, יעו"ש בכ"ד, ולכא"ו היה אפ"ל דגם הגר"א לא כתב דבר רק לגבי לחצוץ בפני הטומאה דתליא בשם אהל, ובוה בעי שיהא מחזיק גודש שלישי, אבל לענין קב"ט דתליא בעשוי לנחת י"ל דהוי בשיעור דמ"ס, ולכן הא"ר לא כתב דבריו כאן רק בפ"ח דאהלות (6), ומיושב קושית החזו"א, אבל ז"א וכמו דהעירו דהר"ש בכת"י במתני' כתב להדיא להסתפק גם לענין קב"ט דבעי שמחזיק כורים ביבש, והוכיח כן משבת ל"ה דאמרינן האי שיעורא לענין איסור לטלטל כלי גדול דתליא במחזיק כורים ביבש, [ולפמש"נ היה אפשר לדון דגם לענין איסור לטלטל, תליא אם יש לו שם אהל, דבוה חשיב כמו דאין עשוי לטלטל, ולא תליא בהפקעת שם כלי, אלא בשם אהל, אבל בדברי הר"ש מבואר להדיא שדימה הא מילתא לענין דין קב"ט], ובישוב ק' החזו"א עכצ"ל דכיון דנמדדת מבחוץ, נדון כאילו מחזיק גודש בכל מה דנמדד, [ועו"ש עוד בחידושי הר"ן עירובין דף י"ד ע"א שמבואר להדיא בדבריו דגם לגבי קב"ט תליא במחזיק גודש של עוד סאתים וכספיקת הר"ש בכת"י וכש"כ הרש"ש].

בענין בא במידה לשאר דיני התורה

מבואר במשנתנו דכלי עץ הבא במידה אין מק"ט, אמנם בפרה פ"ה משנה ה' מבואר דמקדשין בספינה, ועי"ש במהר"ם, ובשבת פ"ג ע"ב מבואר

דמגדל דמ"ס חשיב כאהל, ושייך ביה בנין, ואע"ג דאין בנין בכלים, אבל מגדל דמ"ס חשיב כאהל, ויש בו בנין, ופסק כן הרמ"א ס' שי"ד סעיף א', (ועי"ש בביאור הגר"א), ויש לעיין מה הדין בכלי מתכות וכ"ח הבא במידה האם נמי אומרים דחשיבי כאהל או הוי דין דוקא בכלי עץ דנתמעט מקב"ט, נלמד בזה דל"ה כלי אלא חשיב כאהל, [אלא דלענין כלי מתכות לא משכח"ל דיחצוץ בפני הטומאה, כיון דהרי מק"ט, ודבר המק"ט אין חוצץ, אמנם משכח"ל בגולמי כלי מתכות, דמבואר בתוספתא הובא בר"ש פ"י דכלים משנה ב' דחשיב כלי ואין חוצץ בפני הטומאה, ויש לדון בגולמי כלי מתכות הבאין במידה מה הדין לענין לחצוץ בפני הטומאה].

והנה בכ"ח מבואר בדברי הראב"ד פי"ג מכלים ה"ה ה"ה דכ"ח הבא במידה הוי אהל, וחוצץ בפני הטומאה, [וכן מוכח לשיטת הראב"ד פי"ט מט"מ ה"א דדין כוורת אירי בכ"ח, ובוה תנן דכ"ח הבא במידה חשיב כאהל], אמנם בדעת הרמב"ם כ' בחידושי רבינו חיים הלוי פי"ט מט"מ ה"א (א') דכ"ח ל"ל תורת אהל בבא במידה, [והוא משום דכ"ח ל"ל תורת אהל, עמש"כ ברפ"ט דאהלות], ומשמע לפ"ז דכלי מתכות הבא במידה (באופן דאין מק"ט כגון גולמי כ"מ) יחצוץ בפני הטומאה.

ולכא"ו מוכח כן מזה דפסק הרמב"ם בפ"ב מט"מ ה"ב דכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הבאים במידה הרי הם כאהלים ואינן ככלי וחוצצים בפני הטומאה, והמקור הוא תוספתא רפ"ה דב"מ דכלים דנחלקו תנאים ופסק כחכמים, וא"כ הרי הוי בכל הכלים, וא"כ לכא"ו ה"ה כלי מתכות (באופן דאין מק"ט), וממילא גם לענין הדין דכלי הבא במידה דאיכא בשבת איסור בנין וכמו דפסק הרמ"א ס' שי"ד ס"א, הוי גם בכלי מתכות, וכלי אבנים וכלי גללים, [אמנם הגר"ד לנדו שליט"א א"ל שהראו לו בספר אור זרוע ה' שבת ס' שכ' לגבי איסור בנין במגדל אם הוא של עץ משמע דבשאר דברים ליכא דין דחשיב כאהל].

ויש להוסיף בזה דהרי לגבי שאר דיני תורה מצינו כלי עץ הבא במידה חשוב כלי, עיין להלן מש"כ בזה, וא"כ מוכח דהא דנתמעט מקב"ט הוי גה"כ לקב"ט, ולא משום דהוי גילוי דל"ה כלי, וא"כ ע"כ הא דחשיב אהל הוי עוד הלכה דהוי גם כלי וגם אהל, ולכן חוצץ בפני הטומאה, ואיכא איסור בנין, וא"כ האי דינא דחשיב כאהל הוי דין בכל הכלים, ולכן הוי גם בכלי גללים וכלי אבנים, וה"ה בכ"ח. (לבד שיטת הרמב"ם דנקט הגר"ח בדבריו דכ"ח ל"ל תורת אהל), וכלי מתכות באופן דאין מק"ט (כגון דהוי גולמי כלי מתכות הבאים במידה),

והנה שיטת הרמב"ם בפ"ג מכלים ה"א דכלי העשוי לנחת גם כשהוא פחות ממ"ס אין מק"ט, אמנם לגבי לחצוץ בפני הטומאה נקט הגר"ח (בכתבים בענין כלי עץ העשוי לנחת) דאין חוצץ בפני הטומאה, וכן נקט החזו"א (אהלות ס' ג' סק"יג) והמקד"ד (קונטרס מעניני טהרות אהלות סק"ב) דאין חוצץ בפני הטומאה, [וביאריו כן בדברי הרמב"ם פי"ט מט"מ דכוורת טהורה דאיירי בעשוי לנחת, ומבואר שם דאין חוצץ בפני הטומאה], ומוכח דהא דחשיב כאהל ל"ה משום הדין דאין מק"ט, אלא הוי עוד הלכה וזה הוי רק ביש בו מ"ס, ויעו"ש עוד בחידושי הגר"ח שם שכ' לענין מה דמבואר ברמב"ם בפ"ג מכלים בכלי שיש בו מ"ס ועשוי לטלטל, כגן דרדור העגלה דמשנתנו, דאע"ג דמק"ט אפ"ה חשיב כאהל, ויחצוץ בפני הטומאה (בכלי גללים וכלי אבנים דאין מק"ט), ויעו"ש שביאר בזה דברי הרמב"ם פי"ב מט"מ ה"ב דנקט כלי גללים הבא במידה, והראב"ד השיג דגם כלי עץ הוי כן, וביאר הגר"ח דהרמב"ם נקט כלי גללים וכלי אבנים ואדמה, דבהו בכל אופן חוצץ בפני הטומאה, אבל בכלי עץ היכא דעשוי לטלטל, אין חוצץ כיון דמק"ט, [והראב"ד אויל לשיטתיה דרק היכא דהכלי עשוי לטלטל רק במילואו בזה נתחדש במתני' דמק"ט, ולכן כה"ג ל"ה כלי הבא במידה ואין חוצץ יעו"ש בדברי הגר"ח], ומבואר דגם היכא דמק"ט היינו באופן דעשוי לטלטל, אפ"ה חוצץ בפני הטומאה, (בכלי גללים, או בגולמי כלי מתכות) ומבואר להדיא דהוי ב' דינים א' דין קב"ט דתליא בעשוי לנחת או לא, וב' דין

שאר הכלים אפי' באים במידה טמאים¹⁵ דברי ר"מ.

ר' יהודה אומר כלים הבאים במידה העשויים להטלטל כשהם מלאים¹⁶,

כגון דרדור עגלה¹⁷, קוסטות המלכים¹⁸, עריבת העבדנין¹⁹, ובור ספינה

קטנה²⁰, והארון²¹, הרי אלו טמאים²².

בין לר"מ ובין לר"י הכלים שנשנו ברישא טהורים, ובסיפא טמאים, ומה

שנחלקו הוא בכלי שלא נשנה בפירוש כעריבת²³ בעה"ב שר"מ מטמא²⁴

ור"י מטהר²⁵.

משנה ב'

דין כלי אפיה.

א' ארובות²⁶: של נחתומים טמאות²⁷, ושל בעה"ב בסתמא טהורות²⁸ ואם

צבעם טמאות²⁹.

אבל הראב"ד בהשגות שם ס"ל שכלי פחות מ' סאה תורת כלי עליו, ורק אם יש קפידא על טלטולו כמו שולחן של מקדש הרי הוא בכלל כלי העשוי לנחת וטהור, וכלי שיש בו מ' סאה נטמעת מתורת כלי קיבול אלא אם כן עיקר תשמישו הוא להטלטל (ע"פ חזו"א ס"כ סק"ט), וראה להלן הערה 23

15 שעשויים להטלטל כשהם מלאים ודקאמר ר' יהודה (פי' הרא"ש).

16 לשון המשנה שאין עשויין להטלטל אלא במה שבתוכו, ועי' השגת הראב"ד פ"ג ה"א.

17 פירש גאון וכן ערוך חבית של עץ עגולה עשויה לוחות ולוחות, ואע"פ שהיא גדולה כיון שהיא לעגלה מיטלטלת מליאה וריקנית (ר"ש).

18 וצ"ל דאיתא כחנניא בן עקביה דאמר בפרק ר"ע שבת פ"ד. דטלטול ע"י שוורים שמיא טלטול (ר"ש כת"י ורע"ב)

18 כמין מגדל של עץ עשוי חדרים חדרים שנותנים בו מיני מאכל וכלים של משקה, והמלכים מוליכים אותו בעגלה שהולכים בה (רע"ב)

19 פירוש כלי עץ כמין ספינה והיא לעבודת הבורסי (פי' רב האי גאון)

20 אין לפרש שלא היה בו שיעור מ' סאה, דהא כולה מתני' מיירי בכלים שיש בהם מ' סאה ולהדיא כ' הרמב"ם (פ"ג מכלים ה"ב) שבור ספינה קטנה יש בו שיעור מ' סאה.

21 וצ"ל שספינה קטנה היו רגילים לטלטל את הכלי ולהוציאו ולהכניסו מהספינה (מורנו הגר"א גרבוז שליט"א), וע"ע מלאכ"ש.

22 ולמש"כ התו"ט בשם מהר"ם שבכל הכלים דסיפא מיירי בעשויים למלאות רק קצתם, ניהא, אמנם בד' הר"מ והר"ש ל"מ כן, [וע"ע הערה 7 מד' החזו"א].

21 יש שפי' ארון של מתים, ולע"ע א"י מקור לזה, וגם מצד הדין יש לדון אי בכה"ג חשיב עשוי להטלטל מלא אחר שעיקרו עשוי לנחת

22 דכיון שהם מיטלטלין במילואם הרי הם דומים לשק (ע"פ ר"ש מתורת כהנים)

23 ולדעת הרמב"ם (ראה לעיל הערה 14) ששיעור מ' סאה הוא משום שבשיעור זה בסתמא אין מטלטלים, קשה להבין האי עריבת בעה"ב שנחלקו בה ר"מ ור"י מאי היא.

24 וצ"ל דהיתה מתלטלת למרחק גדול עד שנחלקו בהכרעתה אי מיקרי טלטול.

25 ולהראב"ד (ראה הערה שם) י"ל דעריבת בעה"ב טלטולה מצוי' הרבה אלא שאינה כ"כ כמו הני שמנו חכמים לטומאה (ע"פ חזו"א ס"כ סק"ט עיי"ש עוד).

24 דהא טהורים קחשיב למימרא דהני דוקא טהורים אבל השאר טמאים (רע"ב)

25 דר"י טמאים קא חשיב למימרא דהני דוקא טמאים אבל השאר טהורים (רע"ב)

26 לוחות שהתחתומין עורכים עליהם את הלחם ואע"פ שפשוטי כלי עץ ניהו טמאות מדברי סופרים (ע"פ רע"ב)

ומצאנו כמה שיטות בדין פשוטי כלי עץ

א' י"א דרך בפשוטי כלי עץ שרחבים קצת ודמו לבית קיבול טמאים גזרו חכמים טומאה, (דעת ר"י בתוס' עירובין ל"א. ד"ה בפשוטי ובכ"ד, ועי' רש"י מנחות צ"ו)

ב' י"א דדוקא בפשוטי כלי עץ המשמשים את האדם ואת הכלים גזרו חכמים טומאה (תוס' שם בשם י"מ ובכ"ד ד"ה המל"מ רפ"ה מכלים בדעת הרמב"ם)

ג' י"א דפשוטי כלי עץ המשמשים אדם וכלים מקבליים טומאה מדאורייתא (שו"ת הרשב"א ח"א סי' קצ"ה, והובא שיטה זו ברמב"ן ורשב"א בב"ב ס"ו. וע"ע באבן האול פ"א מהל' בית הבחירה ה"ח שהוכיח שכן דעת הרמב"ם וכן"מ להדיא ברמב"ם פ"ט מכלים ה"א)

ולשיטה זו מה שאמרו בב"ב שם דדף של נחתומין מעין טומאתו מדרבנן, הוא משום דחשיב רק משמש כלים ולא משמש אדם (רמב"ן בב"ב שם).

ד' י"א דפשוטי כלי עץ אינם מקבליים טומאה אפי' מדרבנן (רשב"ם בב"ב שם).

וקשה מה יענה למשנתנו דארובות של נחתומין וסרוד של נחתומין טמא, וצ"ע (ע"פ תשו' הר"ד חזו"א ס"כ סק"ט) ועי' משנת טהורות משכ"ב.

ה' בש"ך י"ד סק"ט הביא בשם הב"ח דפשוטי כלי עץ שיהיו לשימוש מקבלי טומאה מדאורייתא. ובדעת הגר"א עי' באלוהו רבא רפ"ב ובחי' הגר"א שם ובא"ר רפ"ז, דמשמע קצת שכלי עץ המקבלי כשולחן אפי' שאין לו בית קיבול טמא מדאורייתא, אמנם במאורות הגר"א רפ"ב, כתב להדיא שאינו טמא אלא מדרבנן, וכן נראה בחי' הגר"א פ"ב מ"ג ד"ה הכלל, וכ"פ בביאור הגר"א או"ח סי' תרכ"ט ס"ז

דפשוטי כלי עץ רחבים או משמשים אדם ומשמשי טמאים רק מדרבנן. ועי' להלן הערה 35

27 לפי שעשויות בצורת כלי (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם) וראה הערה הבאה.

28 שאין להם צורת כלי ולכן אינם מתטמאות (פיהמ"ש לרמב"ם ובהל' כלים פ"ה ה"א).

29 ויש מפרשים דשל בעה"ב אין תשמישו תדיר ואינו מיוחד לכלי (ראב"ד בהשגות שם, ובר"ש כאן וכ"ה בא"ר).

ושורש מחלוקתם היא להרמב"ם כלי עץ אינו מקבל טומאה עד שיהא בו צורת כלי, אבל להראב"ד א"י צ צורת כלי והכל תלוי בשימוש. (דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א גליון זה עיי"ש עוד).

29 שבוה נעשה להם צורת כלי (פיהמ"ש להרמב"ם).

והר"ש כתב שכשצבעם הם מיוחדות לשמש ככלי.

1 משנה זו שנויה למעלה בפרק ב' והדר תניא הכא משום דינא דכלי עץ וכלי עור דבעי לאורויי בהו בהך פירקין.

וראה ביאורי כלים לעיל פ"ב (גליון 3).

2 וכן כלי עצם וכלי עור (רמב"ם פ"ג מכלים ה"ב).

אבל כלי מתכות אפי' מקבל מ' סאה מקבל טומאה שנאמר כל דבר (רמב"ם פ"א מכלים ה"ט).

ובכלי זכוכית אם מקבליים מ' סאה טמאים, חוץ משידה תיבה ומגדל שאם מקבליים מ' סאה טהורים. (רמב"ם פ"ב מכלים ה"ג).

ובהשגת הראב"ד שם כתב א"א אמת כך מצא בתוספתא ולא ידעתי טעמה, ואולי מפני שמלאכתו עבה והן עשויין לנחת אבל שאר כלים מלאכתן דקה ועשויין להטלטל במלואן עכ"ל.

3 בא במידה הוא לשון המשנה לקמן פכ"ד מ"ג.

וכתב רש"י (שבת פ"ד). ולא איתפרש מה לשון הבאה במידה, ולי נראה על שם אנשי מידות כלומר שצריכה למדור ארכה ורחבה. ע"כ.

4 ובשיעור זה אינם מיטלטלים. והקשה הראב"ד הא גם בפחות מ' סאה אין מי שיכול לטלטלם, ואפשר ששיעורו בדור המדבר שגיבורים היו, (ע"פ ר"ן ורשב"א עירובין י"ד).

אבל מדברי רש"י בפי' במה מדליקין נראה דמה שאינו מיטלטל מלא הוא משום שעלול לישבר (ע"פ ר"ן שם).

וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז גליון זה.

5 צריך שיחזיקו גם מ' סאין בלח וגם כוריים ביבש (ע"פ אליהו רבא רפ"ח דאהלות).

.. שו"ר שאי אפשר לקיים דעת זו כלל שהרי מבואר רפ"ח [ידיעה] נמדדת מבחין וא"כ על כרחך אין מחזקת כוריים ביבש שהרי גודשא תילתא הוא ממה שמחזקת בחלה כמבואר בעירובין שם וכו' ולכן דברי הגר"א ז"ל אינם מובנים לן וצ"ע. (חזו"א ס"כ סק"י עיי"ש באורך).

וראה עוד בדברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א ובמשני דבר ממורן הגר"ד לנדו שליט"א.

6 כדי שלא יוכלו להדרדר (רמב"ם פיהמ"ש).

דאם יכולים להתגלגל הוא דומה לשק ואינו עשוי לנחת (מלאכת שלמה).

ויו"מ באופ"א ראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א גליון זה, ובמשיב דבר ממורן הגר"ד לנדו שליט"א.

7 עגלה של עץ מוקפת מחיצות למרכב אנשים ונשים (רש"י עירובין ל': ושבת מ"ד. וכן בפי' הרא"ש כאן). ואין נראה לר"י דכיון דהוא למדרס לא הוקשה לשק ואפי' באה במידה טמאה כדאמרי' בבכורות ל"ח.

דפשוטי כלי עץ הראויין למדרס מקבליים טומאה משום שלא הוקשו לשק. לכך נראה דאינה עשויה אלא לכלים. (ע"פ תוס' שבת שם)

ועוד נראה דאפי' אי עיקרו עשוי להעביר אנשים לא חשיב מדרס כיון דלא עבידא להיות נשען עליה אלא ללכת ממקום למקום (ע"פ תוס' מנחות ל').

ואכתי קשה דהא להלן במתני' מבואר שבנעשו להטלטל מלא מקב"ט, ועל כרחך דס"ל לתוס' דבעינן שתהא מיטלטל מליאה כולה (ע"פ חזו"א ס"כ סק"י עיי"ש עוד).

8 תיבת השולחני (פיהמ"ש לרמב"ם)

9 עשוי חדרים חדרים לשום בתוכה כלי הבית (פי' הרא"ש)

10 כוורת דבורים עשויה מקש או מקנים או מקליפות העצים וכיוצ"ב (פיהמ"ש לרמב"ם).

11 וא"ת הא לא כתיב בפרשה לענין טומאת מת אלא כלי עץ ועור ובגד ושק?

ויל' דקש נמי חשיב של עץ כדאמרי' בברכות מ. פרי שאכל אדם הראשון חטה היה.

וא"ת דטמא דרבנן היא (תוס' שבת ס"ו. הובא בתוס' רעק"א כאן).

ויל' דשאני קש דלפי שהוא קשה חשיב עץ ותלוי בפלוגתא דתנאי בשבת שם. (ר"ש כת"י וכ"ד רש"י שבת שם, וכ"כ ברע"ב).

ושיטת הרמב"ם (פיהמ"ש כאן ובהלכות כלים פ"א ה"ג) דאין חילוק בזה אלא כל הצומח מן הארץ הוא בכלל כלי עץ.

12 ספינה גדולה שפורשין בה לים הגדול ומי הים מלוחים ועושיין כלי גדול כמו בור ונותנין לתוכו מים יפים (ר"ש וכע"ז) כמאירי שבת ל"ה. וראה להלן הערה 20.

וא"ת הא ספינה מיטלטלת מליאה במים, ויל' ע"פ מש"כ התוס' (שבת פ"ג): דמה שמיטלטלת בים לא חשיב ליה טלטול כיון דעיקר הילוכה מתחת המים.

13 ומה שהתנה בספינות אלכסנדריות, לפי שהספינות שנוסעים בהן מארץ ישראל לאלכסנדריה הן ספינות גדולות, כי הן מעמיקות לאמצע הים הגדול ואינן כמו הספינות הקטנות שנוסעים בהן בחופי ארץ ישראל מעיר לעיר (פיהמ"ש לרמב"ם)

14 דאיתקש כלי עץ וכלי עור לשק הוקש המיטלטל מלא וריקן וזה אינו מיטלטל מלא (רע"ב).

לדעת הרמב"ם (פ"ג מכלים ה"א) אין חילוק מן הדין בין כלי הבא במידה לשאינו בא במידה דכל כלי העשוי לנחת אפי' מקבל פחות מ' סאה טהור, ואם עשוי לטלטל אפי' ביותר מ' סאה טמא, ושיעור מ' סאה ניתן לסתם כלים שבשיעור מ' סאה חזקתן שאינם מיטלטלים.

בדין כלי הבא במידה

א בפרקין (מ"א) מבואר שכלי עץ גדולים המחזיקים מ' סאה אינם מקבלים טומאה, והמקור לזה כ' הראשונים מתורת כהנים פרשת שמיני דכלי עץ הוקש לשק מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ אינו מקבל טומאה אלא בעשוי להטלטל במילואו.

והנה מצאנו דכלי הבא במידה יש לו תורת אוהל לענין כמה דינים.

א' לענין טומאת מת (ברפ"ח דאהלות ובפ"ט שם מ"ב) דאע"פ שכלים אינם נעשים אוהל לטהר, כלי הבא במידה דינו כאהל וחוצץ מפני הטומאה.

ב' וכן מצאנו לענין מלאכת בונה בשבת, דקיי"ל אין בנין בכלים, ואפ"ה בכלי המחזיק מ' סאה מבואר בעירובין ל"ה. דחשיב אוהל ויש בו בנין, וכ"פ הרמ"א (סי' שי"ד ס"א).
ג' בסי' ר"מ במג"א סקי"ט דכלי שיש בו מ"ס חולק רשות לעצמו לחצוץ בפני כתבי הקודש.

ומכל זה למדנו דכלי הבא במידה יש לו תורת אוהל.

ולכא'ו יש להקשות כיון שכלי הבא במידה תורת אוהל עליו למה הוצרכו למעטו בתורת כהנים מההיקש לשק שאינו מיטלטל מלא וריקן, הא בלא"ה אין לו תורת כלי אלא תורת אוהל ואהל אינו מקבל טומאה.

ובפשט'ו יש לומר דזה גופא המקור שכלי הבא במידה חשיב כאהל והוא מההיקש לשק שבו נאמר שכל שאינו מיטלטל מלא וריקן אין עליו תורת כלי אלא תורת אוהל. ומורנו הגר"א גרבוז שליט"א (דברי חכמים גליון זה, וראה עוד במכתב גליון 7), כ' להוכיח דלא יתכן שדין אוהל בכלי הבא במידה הוא כתוצאה מדין קב"ט.

דהנה בגמ' בחגיגה כ"ו: מבואר שמההיקש לשק נתמעט לא רק כלי הבא במידה, אלא גם כלי העשוי לנחת ואפי' שאינו מחזיק מ' סאה, [וכגון שולחן של מקדש דהקשו שם אמאי מקבל טומאה הרי הוא עשוי לנחת].

ואי נימא שמההיקש לשק למדנו שכל שאינו מיטלטל מלא וריקן אין עליו תורת כלי אלא תורת אוהל, א"כ גם לענין אוהל כלי העשוי לנחת אין עליו תורת כלי אלא תורת אוהל,

וזה אינו וכמש"כ האחרונים (הגר"ח בכתבים לענין כלי עץ העשוי לנחת, וחזו"א אהלות ס"ג סקי"ג, ומקד"ד קונטרס מעניני טהרות אהלות סק"ב) דכלי העשוי לנחת אע"פ שאינו מקב"ט מ"מ אין דינו כאוהל לחוץ בפני הטומאה.

וכן יל"ק מדין בנין בשבת דלא שמענו מי שיאמר דכלי העשוי לנחת אפי' אין בו מ' סאה יש בו משום בונה בשבת.

וע"כ דדין אוהל בכלי הבא במידה אינו שייך לדין קבלת טומאה, אלא דין אוהל הוא ענין בפנ"ע שכלי הבא במידה יש לו תורת אוהל, ולענין טומאה בכלי עץ יש מיעוט שכל שאינו מיטלטל מלא וריקן אינו מקבל טומאה.

אלא דהדרא קושיא לדוכתא, כיון שדין אוהל בכלי הבא במידה אינו כתוצאה מההיקש לשק, אלא הוא דין בפנ"ע א"כ קשה מדוע צריך למעט כלי הבא במידה שאינו מקבל טומאה משום שאינו מיטלטל מלא וריקן ומההיקש לשק, והא בלא"ה אינו מקבל טומאה כיון שאין לו תורת כלי אלא תורת אוהל, ודוחק לומר שכל ההיקש לשק נצרך רק בשביל כלי העשוי לנחת שאין בו מ' סאה, דהא בתו"כ אמרו להדיא שההיקש הוא לשירה תיבה ומגדל שיש בהם מ' סאה עיי"ש.

ועוד קשה דהא מבואר בשבת פ"ג: דכלי חרס הבא במידה מקבל טומאה משום שלא הוקש לשק, ואע"פ שכלי חרס הבא במידה ג"כ תורת אוהל עליו, (כמבואר בראב"ד פ"ג מכלים ה"ה), וקשה נהי שכלי חרס לא הוקש לשק, מ"מ כיצד יקבל טומאה אחר שהוא כאוהל ואין לו תורת כלי.

וע"כ צ"ל כמו שכ' מורנו שליט"א (שם) דכשאמרו שכלי הבא במידה יש תורת אוהל, לא אמרו שנתמעט מתורת כלי, אלא יש לו גם דין אוהל וגם דין כלי, [וכדמוכח ממה שמציל בצמ"פ לדעת הר"ש וכן מהא דמקדשין בכלי הבא במידה וכן ממה שהמים שבתוכו דינם כשאובים ע"י דברי חכמים גליון זה באורך].

ומיושב מה שהוצרכו להיקש לשק למעט כלי הבא במידה שאינו מקב"ט, ואע"פ שיש לו תורת אוהל שאינו בר קבלת טומאה מ"מ יש לו גם תורת כלי ומחמת תורת כלי שבו עליו לקבל טומאה, ולכן הוקש לשק לומר שכיון שאינו מיטלטל מלא וריקן כשק אינו מקבל טומאה ואפי' שיש לו גם תורת כלי.

וכל זה הוא דוקא בכלי עץ אבל בכלי חרס שלא הוקש לשק אמרו בשבת פ"ג: שמקבל טומאה ואע"פ שיש לו תורת אוהל מ"מ יש לו גם תורת כלי וכיון שלא הוקש לשק מקבל טומאה אפי' שאינו מיטלטל מלא וריקן.

ב' אמנם בעיקר חידוש זה שכלי הבא במידה יש לו גם תורת כלי וגם תורת אוהל יש לעיין, מיד' הרמב"ם בפ"ט מהל' טומאות מת ה"ד שכ' וז"ל שכלי עץ הבא במידה כאוהל הוא חשוב לא בכלים ולפיכך חוצץ. ומבואר שכלי הבא במידה אין לו תורת כלי. ובדוחק י"ל דכוונת הרמב"ם לומר שלענין לחוץ מפני הטומאה דין כלי הבא במידה הוא

ב' דף של נחתומין³⁰ שחיברו בכותל, ר"א מטהר³¹ וחכמים מטמאים³².
ג' סרוד³³, של נחתומין טמא, ושל בעה"ב בסתמא טהור³⁴, ואם הקיפו מחיצות³⁵ מיד' רוחות טמא, חזר ונפרץ מרוח אחת טהור³⁷.
לדעת ר' שמעון סרוד שהתקינו לקרוץ בו טמא³⁸.
ד' המערור³⁹, טמא⁴⁰.

משנה ג'

דין ים נפה.

ים נפה⁴¹: של סלתין טמא⁴², ושל בעה"ב טהור⁴³.

ים נפה של גודלת⁴⁴: ר' יהודה אומר⁴⁵ טמא מושב⁴⁶ מפני שהבנות יושבות בתוכו⁴⁷ וגודלות.

30 נסר רחב לערוך עליו וללוש את הפת, ולי נראה הוא דף שקבוע בכותל ליתן עליו את הפת למכור כעין שעושין פלטרין שלנו בכותל בתיהן מבחוץ (רשב"ם בב"ב ס"ו).

והוא של מתכת, דבשל עץ לכו"ע טהור אפי' מדרבנן כיון שחיברו לקרקע (ע"פ רע"ב)

31 משום דקבעו בכותל (ר"ש ורא"ש).

יש לעי' הא בשבת נ"ח: אמר' דווג של בהמה שעשאו שקבעו בכותל אינו עולה מטומאתו, ולא נחלק בזה אדם, וי"ל דהכא בשעשאה מתחילה לקבעה בכותל, א"נ ששינה בה וקבעה (ע"פ חזו"א ס"ט סק"א).

32 ולא אמרנו כל המחובר לקרקע כקרקע דמי אלא כשהיה מחובר לקרקע מתחילה, או שנעשה כדי לשמש את הקרקע (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם לקמן פ"כ מ"ד וברע"ב שם, ועי' חזו"א ס"ט סק"א)

33 כמין עריבה שהיא לתשמיש הנחתום ללוש (ר"ש בשם גאון).

והרמב"ם (פ"ה מכלים ה"א) כ' שנותנים בו המים בשעת הלישה.

וריהטת דבריהם משמע שיש לסרוד בית קיבול, וזה לא יתכן דא"כ למה של בעה"ב טהורות, ואפשר שנותנים בו הכלי שנותנים המים, (ע"פ כס"מ שם, וכן בחזו"א ס"כ סק"א, ועיי' שכ' דיש מ"ס בלשון הר"מ).

ומדבריהם מבואר שהחסרון בצורת כלי הוא רק בפשוטי כלי עץ שטומאתם דרבנן, אבל בכלי עץ עם בית קיבול אפי' בלי צורת כלי טמא. ועי' 42 וע"ד דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א גליון זה.

34 לכא'ו הטעם הוא כמו ברישא (הערה 28) דלהרמב"ם החסרון הוא בצורת הכלי, ולהר"ש החסרון שאין תשמישו תדיר ואינו מיוחד לשימוש ככלי.

35 דוקא הקיפו מחיצות טמא, אבל צביעה לא מהני, ואינו דומה לארובות שאם צבען מקבל טומאה, דארובות שגריעותם הוא שאינו משמרם אלא זורקם כל שצבעם ומייחדם תו אינו זורקם, אבל סרוד שגריעותו הוא שמשמש לתשמיש אחרים שאינם חשובים ליתן לו תורת כלי, בזה גם כשצבעו לא מהני משום שעדיין משתמשים בו לשאר שימושים (ע"פ אליהו רבא וחזו"א ס"כ סק"א)

36 שהרי יש לו בית קיבול ממש. (תפא")

עוד י"ל משום שבוה יש לו צורת כלי. (משנת טהרות)

37 דוקא בכלי עץ שצריך בית קיבול בעינם ד' מחיצות, אבל בכ"ח שדינו תלוי בתוך, אפי' ג' מחיצות מהני (ע"פ חזו"א ס"ט סק"ח ד"ה כלים פ"ב).

וראה משנת טהרות.

38 דס"ל לר"ש דמה שסרוד של נחתומין טמא הוא מפני שקורצים עליו את הבצק ומוליך מקרצות לתנור, ולכן גם בשל בעה"ב אם התקינו לזה טמא. (רע"ב).

ועי' אליהו רבא.

39 פירש גאון וכן בערוך עין ארכו אמה ומרדדים בו הרקיקין (ר"ש).

וקשה הא פשוטי כלי עץ הוא ואינו מקבל כלום, ונראין דברי הרמב"ם שהוא לוח אשר יערכו עליו הלחם ועשוי לקבל (ע"פ אליהו רבא).

והגר"א אויל בזה לשיטתו (הערה 26) שדוקא פשוטי כלי עץ שעשויים לקבל טמאים, ובדעת הר"ש י"ל דכל שהוא משמש אדם וכלים מקב"ט.

40 מדברי הרמב"ם משמע שבוה גם של בעה"ב טמא וצ"ע (חזו"א ס"כ סק"ד)

41 נפה אדווגה של שיער שמוציאה קמח בלי סובין נקראת ים שסביבותיו יש של עץ כמו שסביב ים יבשה (ר"ש בשם גאון וערוך).

ובמש"כ שהוא של שיער הק' הראב"ד (כלים פ"ה ה"א) שפרק זה אינו מדבר בארוג, ולכן פ"י שהוא עשוי עור עיי"ש.

ויש מפרשים, ים נפה' הוא הכלי שמנפים לתוכו (פיהמ"ש לרמב"ם ואליהו רבא).

42 למה שפי' הראשונים שיש לו דפנות, חשיב כלי קיבול וכמש"כ התוס' ביצה כ"ג: מירושלמי, וכן לפי הא"ר יש לו בית קיבול, וי"ל א"כ אמאי של בעה"ב טהור, ולולא דברי הראשונים יש לומר שהיא פשוטה דומיא דארובות (ע"פ חזו"א ס"כ סק"ה עיי"ש עוד)

43 כיון שאין לו צורת כלי (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם).

ולא נתגלה לן איזה צורת כלי חסר לשל בעה"ב (חזו"א ס"כ סק"ה).

44 האשה שגודלת וקושרת שער הנשים (רע"ב)

45 והלכה כר"י (פיהמ"ש לרמב"ם).

וראה דס"ל דליכא פלוגתא ושנשנה בלשון מחלוקת לא קשיא שהרבה כיוצ"ב (תוי"ט).

אמנם בחיבורו השמיט הרמב"ם הא דר"י ומשמע דחזר בו וס"ל דאין הלכה כר"י וצריך טעם לרבנן דפליגי עליה דר"י, ואולי לא חשיב מיוחד ליישיבה דהיישבה היא בע"כ ועיקר הכוונה לקבל עפרורית וצ"ע (חזו"א ס"כ סק"ו).

ועי' בעיוני כלים מהגה"ג ר' בונים שרייבר שליט"א משכ"ב.

46 יש לעיין כיון שעשוי לקבל עפרורית למה לא יהא טמא משום כלי קיבול? (חזו"א ס"כ סק"ו).

47 כדי לקבל מה שיפול מראשן ועפרורית ועירובותא דרישא (רע"ב)

כאוהל שהוא חוצץ ולא ככלי שאינו חוצץ וצ"ע.

עוד יל"ע מדברי רש"י עירובין י"ד: על כלי הבא במידה שהוא טהור וז"ל לפי שגדולים יותר מדאי ואין תורת כלי עליהם שהרי אין מיטלטלים מלא וריקן. **ומבואר** בד' רש"י שכלי הבא במידה אין עליו תורת כלי.

וביותר יש להקשות דהא רש"י שם קאי על מתני' דידן דשידה תיבה ומגדל כוורת קש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית טהורים, ואינם מקבלים טומאה, ועל זה כתב רש"י הטעם משום שאין עליהם תורת כלי כיון שאינם מיטלטלין מלא וריקן.

ומבואר להדיא בדברי רש"י שבהיקש לשק נתמעט שכל שאינו מיטלטל מלא וריקן אין לו תורת כלי, וזה הסיבה שכלי הבא במידה אינו מקבל טומאה.

וכן מבואר בד' הגר"א בביאורו (סי' שי"ד ס"א) שכ' ע"ד הרמ"א שכלי הבא במידה יש בו בנין בשבת, וציין המקור לזה מפט"ו דכלים ורפ"ח דאהלות, והיינו שבמתני' שאמרו שכלי הבא במידה טהור הוא מקור לזה שלכלי הבא במידה יש תורת אוהל.

אמנם לפי"ז הדרא קושיא לדוכתא הא גם כלי העשוי לנחת נתמעט מקבלת טומאה מההיקש לשק, ולא מצאנו מי שיאמר שכלי העשוי לנחת תורת אוהל עליו.

ויתכן ליישב דבהיקש לשק לא נאמר שכלי שאינו מיטלטל מלא וריקן תורת אוהל עליו, אלא נאמר שאין תורת כלי עליו, ובכלי הבא במידה בצירוף מה שגדול כ"כ כשיעור מ' סאה יש לו חשיבות אוהל.

אבל כלי העשוי לנחת אע"פ שאין לו תורת כלי מ"מ אין לו שיעור מספיק בשביל להחשב כאוהל, ולענין קב"ט אין מקבל טומאה, אבל לענין להחשב אוהל ג"כ אינו נחשב כאוהל.

ובה מיושב מדוע לענין אוהל לחוץ מפני הטומאה כתבו האחרונים שכלי בעשוי לנחת אינו יכול לחוץ, ואע"ג שכלי העשוי לנחת הוקש לשק ובטל ממנו תורת כלי, מ"מ עדיין אינו חשוב כאהל בפחות משיעור מ"ס, ועל כן אינו חוצץ מפני הטומאה וכן לענין בונה בשבת כלי העשוי לנחת אין בו משום בונה ואע"ג שאין לו תורת כלי גם אין לו תורת אוהל להתחייב עליו.

ומדוקדק לשון רש"י בעירובין י"ד: שכ' דמההיקש לשק ילפי' שכלי שאינו מיטלטל אין לו תורת כלי, ולא כתב שחשיב כאוהל, דמההיקש לשק לא חזי' שיש לו תורת אוהל וגם אין בזה נפק"מ לענין טומאה במה שחשיב כאהל, ומיעוטו מקבלת טומאה הוא במה שהופקע מתורת כלי כיון שאינו מיטלטל מלא וריקן.

[ובעיקר מש"כ רש"י שכלי הבא במידה אין לו תורת כלי, יל"ע בגדר הדבר, ועי' בריטב"א שבת מ"ד: שכ' (בדעת רש"י) לענין טומאת מדרס בכלי הבא במידה) וז"ל שאם אינו מיטלטל מלא וריקן יצא מתורת כלי דכמחומר לקרקע חשיבי עכ"ל, ויתכן שיש בזה מקור דהחסרון במחומר לקרקע הוא לאו דוקא מדין כל המחומר לטהור טהור אלא משום שכלי שאינו זז ממקומו חסר בתורת כלי שבו ועי' לעיל פ"ד מ"ב בחבית שנתרועעה ואינה מיטלטלת ויש לחלק ואכ"מ].

אמנם עדיין לא נתיישב כה"צ, דהא בדברי הראב"ד פ"ג מכלים מבואר שכלי חרס הבא במידה יש לו תורת אוהל לחוץ מפני הטומאה, והרי כלי חרס לא הוקש לשק כמבואר בגמ' בשבת פ"ג: ואפ"ה בבא במידה חשיב אוהל וחזי' דמה שכלי הבא במידה חשיב אוהל אינו כתוצאה מההיקש לשק אלא הוא דין בפנ"ע.

[ובדוחק י"ל דההיקש לשק הוא בכל הכלים שאם אינם מיטלטלים מלא וריקן אין להם תורת כלי [וסמך לדבר מד' הרמב"ם פ"א מכלים ה"ט שהוצרך לילפותא מיוחדת לכלי מתכות הבאים במידה שמקבלים טומאה ולא כ' משום שלא הוקש לשק], ולכן גם כלי חרס הבא במידה חשיב כאהל, הואיל ואין לו תורת כלי, ומה שמקבל טומאה הוא משום שכלי חרס גם המחומר לקרקע מקבל טומאה וכמש"כ בחי הגר"א פ"ה מ"א).

ואע"ג דלענין קב"ט אמרי' שכלי חרס המחומר יש לו תורת כלי, לענין אוהל י"ל שאין לו תורת כלי לדלענין קב"ט תליא בתוכו ולכן אפי' במחומר מקב"ט דאין התוך מחומר, (וכמו שביאר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א טעמא דקרא סו"פ שמיני הובא בשולחן מלכים גליון 4) אבל לענין להחשיבו כאהל י"ל דכל שהוא מחומר דינו כאהל, ועצ"ע].

אמנם עדיין קשה ממה שמצאנו בכ"ד דכלי הבא במידה חשיב כלי לענין הצלת צ"פ לדעת הר"ש לעיל פ"י, וכן לענין קידוש מי חטאת לדעת מהר"ם וכן לענין שאובים בתוס' שבת ט"ז: דכלי הבא במידה מים שבתוכו שאובים.

ויתכן שמש"כ רש"י והרמב"ם דכלי הבא במידה אין עליו תורת כלי, אינו מוסכם בראשונים, ולהדיא מצאנו שנחלקו בזה ב' תי' התוס' בפסחים ק"ט: עיי"ש, ולשיטת רש"י והרמב"ם כלי הבא במידה אין לו תורת כלי לשום דבר וגם לענין כ"ח הבא במידה לא יהיה לו תורת אוהל, ובדעת הרמב"ם נקט הגר"ח דכ"ח אינו נעשה אוהל אמנם הוא מטעם אחר ולא משום בא במידה.

ועוד יל"ד בכ"ז ממש"כ הראשונים בשבת מ"ד: לענין כלי הבא במידה לענין טומאת מדרס וע"ע במשנ"א פכ"ד מ"ד.

ועוד יש לדון בכ"ז לענין כלים שיש בהם מ' סאה ועשויים להטלטל כדרדור עגלה והדומים לו, דבכ' הגר"ח (אהלות פ"ח בענין כלי הבא במידה) נקט בפשיטות שאין נפק"מ בזה לענין חציצת אהלים, בין עשוי להטלטל לאינו עשוי להטלטל, אמנם אי נימא דהמקור לזה שכלי הבא במידה תורת אוהל עליו הוא מההיקש לשק, א"כ בכלים גדולים המיטלטלים מלאים, אין להם תורת אוהל ועי'.

לכבוד מערכת אוהלי טהרות

בענין ישראל שנהפך לגוי

בשולחן מלכים גליון 24 הובא נידון בענין ישראל שנהפך לגוי מה דינו.

דמציעו בענין כותי דאיתא בגמרא (חולין דף ו') ולא זזו משם עד שעשאוהם לכותים כעובדי כוכבים גמורים. דפסול לענין עירוב וביטול רשות.

ויש להסתפק האם גם לקולא עשאוהם כעכו"ם או רק לחומרא. והוכיחו מדברי הש"ך (יו"ד סימן קנ"ט סק"ה) דשרי ללוות מן הכותי בריבית. (ופליג על דעת המחבר שסובר שאסור ללוות ממנו בריבית) וחזינו דאף לקולא עשאוהם כגוי. וכן פסק השו"ע אה"ע סימן מ"ד ס"י דכותי שקדש אשה זקוקה לגט.)

וכן הובא דברי פיהמ"ש לרמב"ם נדה פרק ז' שמת כותי אינו מטמא בטומאת אוהל לפי שהם גויים ומוכח דאף לקולא עשו אותם כעכו"ם.

והובא משמיה דמרן הגר"ד לנדא שליט"א להסתפק על כותי שהיה ממזר ועשו אותו גוי וחזר, והכוונה שהפסיק להיות מכת הכותים ושב להיות מכשירי ישראל, האם פקעה ממזרותו ונפקא מינה לכותי שירצה להתגייר בזמן הזה. האם קיים בו איסור ממזרות או משום שהיה כעכו"ם פקעה ממזרותו ותו לא הדרה.

ויש להעיר דאם נאמר שכותי כגוי לכל דיני התורה, אם כן יתחדש שאין לו חיוב לשמור תורה וסגי לו בקיום ז' מצוות כבן נח. ואטו אינו מצווה על שמירת שבת והאם הוא בבחינת גוי ששבת חייב מיתה.

דלכאורה פשוט דאין לו היתר לעבור על מצוות התורה, ואם ישאל אותנו אנו מורים לו שהוא חייב בשמירת כל המצוות. ובגמ' ע"ז כב. איתא דאין שדה לאירים כותי משום שיעבוד בה באיסור בחול המועד, והגמ' נוקטת שאסור מטעם לפני עוור לא תתן מכשול. (ושמא איירי קודם שעשאוהם כעכו"ם)

ויש להביא ראיה מהרמב"ם פרק ט' נדרים הלכה כ' נדר משובתי שבת אסור בישראל ובכותים נדר מעולי ישראל אסור בישראל ומותר בכותים. (עיין מאירי בנדרים שם)

ומקורו מגמרא נדרים (דף ל"א) אמר אביי מצווה ועושה קתני וכותים בשבת מצווים ועושים ובירושלים מצווים ואינם עושים וחזינו דהרמב"ם אף שפוסק שכותי כגוי אף לקולא בכל זאת כותי מוזהר על שמירת שבת והטעם שבנוגע לדינים שלו, הוא מחויב בשמירת מצוות ישראל.

ובהכרח דכל מה שעשאוהם כעכו"ם זהו רק עד כמה שנוגע לנו, אבל לגבי הדינים שנוגעים אליו. מה הדינים שלו, הוא כישראל, וחייב לנהוג כישראל. ומחויב לשמור את כל המצוות.

ולגבי הניהוגים שלנו עשאוהם כעכו"ם. ולכן מותר ללוות ממנו בריבית וכן הוא לא מטמא את הכהן. דשבת לטמאותו הוא לא מחיל טומאה על הכהן. והכהן מתייחס אליו כעכו"ם. וכשדנים על דיני ישראל. כלפיהם הוא כדיני עכו"ם. (ואסור לפני עוור דמזוהרים יש לפרש שזהו תולדה מהאיסורים שלו. שמשום שאסור לו לחלל את המועד. אין לסייע לו לעשות חטא. ולא דנים זאת כדין של הישרא"ל.)

ומעתה לכאורה מסתברא דקיים בו לעולם שם ממזרות. דלנתבאר כלפי הדינים שלו הוא כישראל. ואסור לו לשאת אשה שאינה ממזרת. ולכן ישאר לעולם ממזר אף אחר שנתגייר וחזר להיות ישראל כשר.

ודוגמה לדבר ישראל מומר שאוסר במגעו ביין והופך זאת ליין נסך. דהורו המורים דשרי למקרב לתת לו יין שימזוג לעצמו ולא דנים שמכשיליו באסור שתיית יין נסך. דכלפי עצמו לא מקבל דינים של גוי, ורק כלפינו דינו כעכו"ם.

וכן ידוע דברי המקדש דוד דטומאת עם הארץ שמטמא זה כלפי ישראל חבר. אבל כלפי עצמו אינו נידון כטמא.

בברכה שתזכו להרבות דעת

הרב אברהם הרשטיין

כולל פונבז'י

פלאפונים בימי טהרה

משמשים את המקום שיוצא הקול. וצריך לדעת אם המקום שממנו יוצא הקול תמיד נחשב כלי מתכות.

אמנם מסתבר שאינו דומה לסולם עם שליכות דבידון דידן בלי החושים אין לו שום שימוש, וטפי דומה לסולם ששלב אחד מתכות והשאר עץ, שלמבואר במשנה [כלים פ"ג מ"ו] אפילו שרק שן אחד של המפתח ממתכות, כבר כל המפתח מקבל טומאה. ואף שהוא חוט בעלמא גם כן יכול להיות לו חשיבות ושם כלי, וכמבואר [כלים פ"ב מ"א] דשלשלת שיש בה בית נעילה טמאה, ומה שאיתא שם שהעשויה לכפיתה טהורה, ע"ש ברע"ב ובחזו"א [כלים ט"ו א' סוף ד"ה כלים].

הנידון השני: הוא אם כל הפלאפון נחשב כלי אחד, או שאת כל החלקים שלא מחוברים כגוף אחד דנים כשלשה כלים, דהיינו גוף הפלאפון, הסים, הבטריה, וממילא גם אם אב הטומאה טימא את הפלאפון אכתי הסים והבטריה לא נטמאו, דהפלאפון נעשה ראשון, ותו אין ראשון מטמא אלא אוכלין ומשקין ולא כלים.

ולכאורה יש חילוק בין הסים לבטריה וכמו שיתבאר.

דגבי מספורת של פרקים איתא בגמ' [שבת נ"ח ב'] שמה"ת חיבור רק בשעת מלאכה, ומדרבנן הוי חיבור אף שלא בשעת מלאכה, ולגבי הזאה אף בשעת מלאכה אינו חיבור. והרמב"ם [הלכות פרה פ"ב ה"ג] כתב דמיירי כשהם מחוברים במסמרים.

ולכאורה הבטריה והסים גם של פרקים, אלא שהבטריה מסתמא לא נחשבת כתקועה במסמרים [אף שכתב החזו"א שבת נ' ס"ק ט' ד"ה ובפתיחת, שחיבור חשמל דומה לתקיעה, מסתבר דהיינו רק לענין בונה ומכה בפטיש דשבת, ולא להלכות כלים, ועיין] ואם כן הוי כלי בפני עצמו. לעומת זה הסים שתקוע במקומו חזק מסתמא נחשב חיבור כמספרים של פרקים.

אמנם אם נדון את הסים כמחובר במסמרים, יש לומר דהוי חיבור גמור מן התורה בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה, דהוי כזוג וענבל שכיון שאין הדרך לפרקו שלא בשעת מלאכה [חזו"א כלים ס' ט"ז ס"ק ד' ד"ה שם הוג'] נחשב חיבור מן התורה אף שלא בשעת מלאכה [רמב"ם פרה שם ה"ט].

ויש לעיין בכל זה טובא.

סוף דבר מסתמא הפלאפון מקבל טומאת כלי מתכות, ואם היה באהל המת נעשה חלל חרב. ובמציאות אי אפשר לטהרו במקוה, ממילא כולו יהיה טמא, ורק את הסים והבטריה יש לדון לטהר.

אמנם אם אינו באהל המת, וכל טומאתו רק משום מגע או היסט נדה וכדומה, אינו אלא ראשון לטומאה, וראשון אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין ולא אדם וכלים, וכן מטמא את הידים. ונמצא שבאמצע הסעודה יהיה אסור לגעת בפלאפון, וכן אוכל תרומה יצטרך ליטול ידיו אחרי שנגע בפלאפון. אבל במשך היום יוכלו לדבר בפלאפון, ורק באוכלין ומשקין צריך להזהר שלא יגע. כמו כן אם ילבישו לו מגן [מגילין, עיין בסמוך] יוכלו אף לגעת בו בלי לקבל טומאה, דתו אינו מטמא במגע, ואף שיקבל טומאה כשנדה תסיט אותו, מכל מקום לא יטמא אחרים במשא.

ואם בגד ניילון מקבל טומאה [הובא בגיליונות הקודמים מהמנחת יצחק], יש לדון אם נחשב כמשמשי כלים רק בשעת מלאכה שטהור [כלים פט"ז מ"ז, רמב"ם הלכות כלים פ"ד ה"א], או שנחשב שמשמש את הכלים אף שלא בשעת מלאכה [שם], ועיין בזה.

הג"ר רמ"א סלושץ שליט"א מה"ס חיבורי טהרה

בימים אלו שזכינו שהפלאפונים הגיעו לשימושם ויעודם [כידוע מדברי הקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה בביאור מה שאמרו אין לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה] התעוררו לדון אם יוכלו הפלאפונים להמשיך לשמש גם את הטהורים המתעסקים בטהרות.

כשמדברים על הלכות כלים יש מקום להקדים את מש"כ החזו"א איש [כלים ס' כ' ס"ק ט' - בפלוגתת ר"מ ור"י גבי ערבת בע"ה] "...ואין מחלקותן אלא לשעתן ולדורן להנהגת המעשה, כי הדמיון של המעשים למה שבאה בתורה עליהם צריכה לחכמת החכמים שבכל דור ודור להורות לעם את המעשה אשר יעשו, ונופלת בהם המחלוקת כטבע דברים שכלים... אבל אנו אין לנו ללמוד משמות הכלים שום דין, והעתקת הפוסקים שמות האלה וכיוצא בענינים אלו הוא לתועלת הגעת הידיעה הברורה במשנה ובגמרא שהיא תכלית ידיעת התורה...".

הנה הצד החיצוני של הפלאפון כנראה¹ עשוי מפלסטיק שאינו מקבל טומאה. המסך מזכוכית [ואולי מפלסטיק שכלל לא מקבל טומאה, לא נבדק לעת עתה]. החושים שבו מפעילים את הפלאפון ממתכת. והסים שמפעיל את הפלאפון כנראה מפלסטיק אך החלק שמפעיל אותו הוא ממתכת. הבטריה כנראה ממתכות.

יש כאן שני נידונים, א' איזה שם כלי יש לפלאפון, ב' אם כל הפלאפון נחשב כלי אחד, או שנחשב כשני כלים.

הנידון הראשון איזה שם כלי ניתן לפלאפון: אם יחשב כלי פלסטיק יהיה טהור. אם יחשב כלי זכוכית יקבל רק טומאת ראשון ולא אב הטומאה [חזו"א כלים ס' ג' ס"ק ט' וס"ק י"ח], אך מצד שני יהיה לו חומרא שלא יהיה לו טהרה במקוה [רמב"ם הל' כלים פ"א ה"ה, מקואות פ"א ה"ג], אך באמת מצד כלי זכוכית ודאי לא יקבל טומאה, דלא גזרו אלא כלים שיש להם בית קיבול [רמב"ם הל' כלים שם].

אם יחשב כלי מתכות, אם יטמא ממת יעשה אב הטומאה. ולא עוד, אלא שאם יקבל טומאה ממת יחשב חלל חרב שלדעת כמה ראשונים [ע"י ר"ש ריש אהלות] יטמא באהל כמת, ואם יקבל טומאה מאדם שנטמא ממת יהיה לכל הראשונים טמא מת [ע"י ריש אהלות]. ועוד חומרא יהיה לו, שיחזור לטומאתו הישנה, דהיינו שאף אם ישברו אותו, כשיתקנו אותו יחזור לטומאתו [כלים פרק י"א מ"א]. ומצד שני יהיה לו קולא שיש לו טהרה במקוה.

והנה להלכה פוסקים שכלי שיש בו שני מינים, הולכים אחר המעמיד [שבת ס' א': דהיינו החלק שמשמשים אותו [כלים פ"ג מ"ו]]. זה לשון הרמב"ם [הלכות כלים פ"ד ה"ה] העושה כלי מקצתו מן העץ ומקצתו מן המתכת, אם היה העץ משמש המתכת מקבל טומאה וכו'. כיצד מפתח של עץ ושיניו ממתכת אפילו שן אחד ה"ז מקבל טומאה וכו'. והיינו כי עיקר המטרה היא השיניים של המפתח. ובגמרא [שבת ס' א'] אמרו עוד על פי כלל זה, שהשם כלי של סולם הוא השלכות ולא אחרי העמודים שמעמידים את השליכות. עוד דוגמא [במשנה וברמב"ם שם ה"ו] טבעת של מתכת וחותרמה של אלמוג טמאה, טבעת של אלמוג וחותרמה של מתכת טהורה. וכתב החזו"א [כלים י"ז י"ד] דמיירי בטבעת שבעיקרה לתכשיט ולא שרצו לעשות חותם וכדי שיהיה קל לנשיאה עשו לה טבעת.

לפי הכלל הנ"ל לכאורה עיקר הפלאפון הוא המקום שממנו מדברים וממנו שומעים את הקול, וכל המערכת של הכפתורים [והבטריה והסים] רק

טהרה במקוה, וכמו שכתב [כלים פ"ל מ"ד]. והגר"א [יו"ד ס' ק"כ ס"ק ט'] כתב דלרב אשי טומאתו משום כלי חרס וטהרתו ככלי מתכות. וע"י ר"ח [שבת ט"ז ע"ב], ובטעם ודעת [טומאת מת פ"ה ס"ק ל"ה].

4 יש במובא כאן הרבה מה לדון, ומובא כאן עיקרי הנידונים, ותן לחכם ויחכם עוד.

1 והי' לך מעט מדבריו, כי בעבור הנאתו ובעשרו או בשלטונו יצוה לעבדיו לבנות ארמון ענקי, או לנטוע כרם גדול, כדרך שעושים המלכים והמתדמים להם, ויהיה אותו הארמון מוכן לחסיד שיבוא במשך הזמן באחד הימים לחסות בצל קיר מקירות אותו ארמון ותהיה בכך הצלתו ממות.

2 וצריך לברר, אולי מעורב בו גם מתכת.

3 אמנם לדעת הר"ש [כלים פ"ב מ"א] נראה דלמסקנא טומאתו משום כלי מתכות, ואם כן יש לו

בספינה הוי באה במידה, ומבואר דכלי הבא במידה מקדשין בו, ויעוי במקואות פ"ד מ"א דגם בכלים גדולים נעשים שאובין, ופירשו תוס' שבת ט"ז ע"ב דהיינו כלים המחזיקים מ"ס, ומבואר דחשיבי כלי ונעשה שאובין, וע"ע בפ"י דכלים מ"א דכלי עץ הטהורים חוצצים בצ"פ, ופירש הר"ש דהיינו כלי עץ הבא במידה ומבואר דחשיב כלי להצלת צ"פ, וע"כ דהוי רק מיעוט מקב"ט, אבל לשאר דיני תורה חשיב שפיר כלי, אמנם בר"ש פ"א ידידים מ"ב הביא תוספתא דאיתא שם דשידה תיבה ומגדל בזמן שהן עשויין לאהלים אין נוטלין מהם לידים (7), וביאר בחסדי דוד דהכוונה דעשויין מ"ס, ולפ"ז מבואר דל"ל תורת כלי, והיינו דהגה"כ דאין מק"ט מגלה לן דל"ה כלי, וצ"ע מ"ש מקידוש מי חטאת ומצ"פ ומשאובין דחשיב שפיר כלי, ועיין חזו"א ידיים (סימן ה' סק"ה) שביאר דברי התוספתא דאייירי שעשוי לאהל ורק כה"ג פקע מיניה תורת כלי, ובמשנה אחרונה פכ"ד מכלים מ"ד ביאר שיטת הרמב"ם דכלי הבא במידה אין נטמא במדרס משום דל"ל תורת כלי והוי כאהל, אמנם לפמש"נ הרי אית ליה תורת כלי ורק מיעוט מקב"ט, וכן לענין שאר דינים חשיב שפיר כלי, והא דחשיב אהל ל"ה סתירה של כלי דהרי גם בכלי מתכות הוי אהל וכש"נ לעיל, והטעם דאין נטמא במדרס לרמב"ם נתבאר לקמן פכ"ד מ"ד מדברי הרמב"ם שבת פ"ד עיי"ש בארוכה, [והראני הגר"י טוביאס שליט"א דברי ההגמ"ר בקידושין סימן תק"ס שכתב ה"ר שמעי"ז וז"ל מקוה וידים ופרה שוין הם לענין כלי גללים וכלי אדמה וכלים גדולים שמחזיקים ארבעים סאה בלא שהם כורים ביבש יעוי"ש, מבואר להדיא דגם לענין נט"י נוטלין בכלי הבא במידה, והראה עוד דברי המרדכי ה"ל נדה ומקואות סימן תשמ"ה שנעשה שאובין ע"י כלי הבא במידה, אמנם משמע שם דאיכא גה"כ בתו"כ לענין זה, וצ"ת בדבריו שם].

ויש לדון אם נימא דכלי הבא במידה לא חשיב כלי לענין נט"י אם הוא דוקא כלי עץ ונלמד מוגה"כ דאין מק"ט, או דהוא משום דשיעור דמ"ס חשיב אהל, וא"כ הרי בדין אהל נתבאר דבכל הכלים חשיב כאהל, [ולפ"ז י"ל דזה כוונת התוספתא בידים עשויין כאהלים, דהיינו דלא תליא בדין קב"ט דעשוי לנחת אין מק"ט אלא תליא בשיעור מ"ס וכש"נ לעיל מדברי הגר"ח דחלוק קב"ט מדין מ"ס לשם אהל].

ובדין צירוף ס"ל לענין חלה דנו אחרונים האם כלי הבא במידה מצרף, עיין בספר דרך אמונה פ"ו מביכורים ס"ק קל"ח שהביא מוח' אחרונים בזה (עיי"ש בציון ההלכה), ולכאור' כיון דכלי הבא במידה לכל דיני תורה הוי כלי, (לענין קידוש ונט"י והצלת צ"פ ושאובין), מהכ"ת דלא יצרף, וכן יש לדון בכלי מתכות אם נמי לא יצרף, דאם משום דנלמד מקב"ט א"כ הרי הוי דוקא בכלי עץ, אבל אם הטעם משום דחשיב אהל, א"כ הוי גם בכלי מתכות.

וכן יש לדון לענין טבילת כלים הניקחים מעכו"ם, עיין בדרכי תשובה ס' ק"כ סק"ה שהביא נידון לגבי כלי הבא במידה, ואם הטעם משום דילפ"י מקב"ט, הרי כלי מתכות מק"ט, אבל אם הטעם משום דחשיב אהל וממילא ל"ל שם כלי סעודה, א"כ י"ל דגם כלי מתכות פטור מטיבילת כלים.

ויעוי סוגית הגמ' בשבת דף ל"ה ע"א דס"ל לרבה דחלתא בת תלתא כורי אסור לטלטולה בשבת, ורב יוסף אמר אפי' בת תלתא כורי שרי, אמר אביי בעי מיליה דמר בשעת מעשה ואפי' בת בתרי כורי לא שרא לי כמאן כהאי תנא דתנן כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדריה אע"פ שיש להם שולים והם מחזיקות מ"ס בלח שהם כורים ביבש טהורים, ופרש"י דאיתקש כלי עץ לשק וזה אינו מטלטל מלא, ומבואר מדברי הגמ' דמדינא דמתני' נלמד לענין איסור טלטול, ויש לדון אם הכוונה דנלמד מהא דפקע מיניה דין כלי לקב"ט ולכן אסור לטלטל, ולפ"ז הרי זה ל"ש בשאר כלים, אבל יל"פ דודאי דין קב"ט הוי גה"כ, ורק כוונת הגמ' דנלמד ממתני דתרי כורי אין רגיל לטלטל, וממילא חשיב כאהל ולכן אסור לטלטל ולפ"ז הוי גם בשאר כלים, [אמנם להלכה קי"ל בס' ש"ח סעיף ב' דבכל גווני מותר

לטלטל, אמנם יש לדון לדברי רבה מה הדין בשאר כלים]. ויעוי תוס' פסחים ק"ט ע"ב ד"ה בים שעשה שלמה שדנו אם בכלי הבא במידה נעשה שאובין, ובתחילת דבריהם כתבו דלשאובין חשיב כלי, וכתבו ועוד ים שעשה שלמה של נחשת ומקבל טומאה, ואמר מרן הגר"מ פינשטיין זצ"ל דמבואר בדבריהם (עכ"פ בחד תירוץא) ד"ל דבכלי עץ לא נעשה שאובין ורק בכלי מתכות נעשה שאובין, משמע דמדין קב"ט נלמד לכל דיני תורה דלא חשיב כלי, וצ"ת בכ"ז.

בענין כלי העשוי לנחת ואינו מחזיק מ"ס

שיטת הרמב"ם (פ"ג מכלים ה"א) דכלי העשוי לנחת אפי' אינו מקבל אלא דבר מועט אינו מק"ט וכ' הכס"מ דמקורו משלהי חגיגה דהק' לגבי שולחן דמקדש ותיפול"ל דהוי כלי העשוי לנחת וכלי העשוי לנחת אין מק"ט, ולפ"ד הרמב"ם הא דבעי מ"ס היינו בסתמא דבכה"ג תלין דעשוי לנחת, אבל כל היכא דעשוי להדיא לנחת גם בפחות מזה טהור, והראב"ד שם השיג דדוקא התם דאיכא איסורא בטלטולם, [והכ"מ תמה ע"ד איזה איסור יש בטלטול, לם, וביארו האחרונים דכוונתו משום דכתיב בה תמיד ולכן אסור לטלטלה, עיי"ש בספר המפתח]. ובטו"א (חגיגה דף כ"ו) הק' מהא דמגילה (דף כ"ו) לגבי ארון קודש דחשיב כלי העשוי לנחת, אע"ג דליכא איסור בטלטול, ועיין בחזו"א (כלים סימן כ"א סק"ו) ובמקד"ד (סימן נ"ד סק"ב) דהוכיחו מדברי הראב"ד (פ"ה מכלים ה"ה) דהיכא דהכלי מצד עצמו נעשה לנחת חשיב כעשוי לנחת, וכל מה דחולק הוא רק היכא דהאדם ייחדו לנחת, אבל היכא דהכלי מצ"ע עשוי לנחת מודה הראב"ד דחשיב כעשוי לנחת, וזהו יסוד הדין דלטלטול משוי ליה עשוי לנחת, ולפ"ז י"ל דארון קודש נמי חשיב כעשוי לנחת, [וכן מוכח להדיא בדברי הראב"ד בהשגות (פכ"ה מט"מ ה"ד) לגבי תיבה שעשאה פרסטיקין דטמאה אבל אם קבעה במסמר חשיבא כעשוי לנחת וטהורה, ועיין בחזו"א סימן כ' ס"ק י"ב].

והעיר הגאון ר' אברהם מרדכי גולדבלט שליט"א, דהראב"ד לשיטתו מוכח כן דהא נקט דהא דמשערים במ"ס הוא משום דבדור המדבר היה בכוחם לשאת מ"ס, ולפ"ז נמצא דעכשיו גם פחות ממ"ס אין עומד ליטלטל, ואמאי טמא בפחות מזה, הרי סו"ס עשוי לנחת, וע"כ דלא תליא בעשוי לנחת אלא בשיעור דמ"ס, דזה הוא שיעור שנאמר בכלי דאין עומד לטלטל, אבל אם תליא בעשוי לנחת לכאור' ודאי צריך לדון בכל דור ודור לפי הראוי לשאת עכשיו, [אלא דאכתי קשה מהגמ' בשבת דף ל"ה לגבי טלטול דתלי נמי בשיעור דמ"ס, ובוזה לכאור' לא תליא (8) בדור המדבר, אלא בכל דור ודור כפי מה שהוא].

ובשיטת הרמב"ם דכלי העשוי לנחת אין מק"ט אפי' פחות ממ"ס, יעוי' בחידושי הגר"ח על הש"ס שביאר דודאי כה"ג לא נעשה אוהל לחוץ בפני הטומאה, דשיעור אהל הוי רק במ"ס דבכה"ג מצד עצמו אין ראוי לטלטול, אבל בפחות מכאן דעשוי לנחת הוי רק דין קב"ט דאין מקבל, אבל לא הוי אוהל לחוץ, וכן נקט במקד"ד (קונטרס מעניני טהרות אהלות סק"ב), ועיין בחזו"א (אהלות ס"ג סק"י"ג).

משנה ב'

ארוכות של נחתומים טמאות, ושל בעה"ב טהורות, סרקן או כרכמן טמאות. פירשו הרמב"ם והרא"ש הטעם דשל בעה"ב טהורות, דאין להם צורת כלי, וכ"כ הרע"ב, אמנם הר"ש כתב דשל בעה"ב לא מייחדי לכלי עד שיסרק או יכרכם, והיינו דאינם עומדים להשתמשות, אא"כ מייחדם לזה.

מוח' הרמב"ם והראב"ד בגדר דין כלי לקב"ט

א. ויעוי' בדברי הרמב"ם בפ"ה מהל' כלים ה"א שכ' (בתו"ד) וז"ל: כל עץ שאין עליו צורת כלי אע"פ שמשמשין בו אינו מקבל טומאה, ארוכות של נחתומין שסודרין עליהן החלות כשהן בצק, מתטמאות שהרי צורת הכלי עליהן, ושל בעלי בתים אינן מקבלין טומאה, ואם צבע אותן בסקרא או בכרכום וכיו"ב מתטמאות שהרי נעשית להן צורת כלי, עכ"ל, ומבואר

משיב דבר

הערות מומרן הגר"ד לנדו שליט"א

(7) כ"ה לפ"י ה"ז שם לכאן צ"ע וע"ש בהגר"א ופשטא לא מתפרש כה"ז

(8) גם ביש בו שיעור מ' סאה אפשר לטלטלו גם האידנא בשיש בו מעט וסגי למוקצה, (ועי' לקמן לענין דרדור וי"ל) אמנם יל"ד מאי תליא לענין מוקצה בשיעור דמ"ס וי"ל,

(9) כלי מתכות מאי איכא למימר עי' לעיל ועי' להלן [ועי' משיב דבר גליון 20 הערה 2]

(10) יל"ע רמב"ם פ"ה ה"א

נטמאים כשראוין לשימוש, דלא תליא כלל בצורת כלי.

ויעו"ע ברמב"ם לגבי כלי זכוכית (פ"ב מכלים ה"י) שכתב וז"ל: וכן כלי זכוכית שנשברו אע"פ ששבריהן כלים וראויים לתשימש, הואיל והם שיירי כלים אינן מקבלין טומאה לפי שאינן דומין לכ"ח, עכ"ל, הרי דאיירי בראויין לתשימש ואפ"ה אין מק"ט ומשום דל"ל צורת כלי, [אמנם הר"ש לקמן ר"פ ל' ביאר דשברי כלי זכוכית טהורין היכא דאינן ראויים לשימוש, והיינו לשיטתו במתני' דהכל תליא בדין ראוי להשתמשות], ועיין בס' דעת משה על הרמב"ם (הל' כלים) שביאר היטב ענין זה.

ובזה יש לבאר נמי הא דנחלקו הרמב"ם והראב"ד בכמה דינים בפ"ט מהל' כלים לגבי כלי מתכות, דהרמב"ם מצריך דבעי שיהא לו שם בפנ"ע, והראב"ד ס"ל דתליא אם משמשים בפני עצמם, וי"ל דגם בזה אולי לשיטתם, דלשיטת הרמב"ם בכלי עץ ועור איכא דין צורת כלי, ובכלי מתכות איכא דין דשם בפנ"ע, אך להראב"ד כל דין כלי לקב"ט תליא בדין שימוש.

ויש לדון אם הדין צורת כלי הוא רק בדין קב"ט, או דהוי לגבי כל דיני כלי כגון קידוש מי חטאת, ונט"י וכיו"ב, [ועיין בדברי הט"ז או"ח קנ"ט סק"א ואכמ"ל],

ג. אלא דיש לדון אם כלי עץ שיש לו ב"ק נמי בעי שיהא לו צורת כלי או לא, ויעו"ע במשנה אחרונה בשלהי פירקין שנקט דהא דבעי צורת כלי ה"ד בפשוטי כלי עץ דטמא מדרבנן, ובה נתחדש דבעי צורת כלי, אמנם הנה פשטות לשון הרמב"ם (פ"ה ה"א) שכ' כל עץ שאין עליו צורת כלי אע"פ שמשמשין בו אינו מקבל טומאה, משמע דהוי הלכה בעיקר קב"ט דכלי עץ, והוי דינא דאורייתא, [וכן משמע בדבריו בפרק ב' ה"ח שכתב כן גבי צרור המעות דיש לו ב"ק, דטהור משום דאין לו צורת כלי וכן משמע בדברי הרמב"ם לגבי שברי כלים דטהורים משום שאין להם צורת כלי ואיירי גם כשיש להם בית קיבול]. ויעו"ע עוד בלשון הרמב"ם בפיהמ"ש (בתרגום החדש): וכללו של דבר כבר הושג לך, שכל כלי עץ שיש עליו צורת כלי, אם היה פשוט ה"ז מק"ט מדרבנן, ואם היה מקבל ה"ז מקבל טומאה מדאורייתא, עכ"ל, הרי מבואר בדבריו להדיא דגם היכא דיש לו ב"ק בעי שיהא לו צורת כלי, וכן נקט בקר"ם בפרק ה'.

אמנם יעו"ע לשון הרמב"ם שם בהל' ד' שכתב (לגבי דינא דסוף פירקין) דמצודת העכברין טהורה לפי שאין בה ב"ק, ואין עליה צורת כלי, הרי משמע מלשונם דסגי בזה שיהא לו ב"ק אע"פ שאינו בצורת כלי, אמנם צריך לומר דבעיקרא דדינא גם ביש לו ב"ק בעי שיהא בו צורת כלי אלא דבעלמא הב"ק גופא משוי ליה צורת כלי, (10) ולכן משכח"ל החסרון צורת כלי רק בפשוטין.

בדבריו דלק"ט בכלי עץ בעי שיהא לו צורת כלי, וכ"כ שם בהמשך דבריו בהל' ד' (על הא דתנן במשנה ו' מצודת העכברין טהורה) וז"ל: לפי שאין בה ב"ק ואין עליה צורת כלי, אך בהשגת הראב"ד כתב דהטעם דשל נחתומין טמא מפני שהוא מיחד כלי לזה התשימש, אבל של בעה"ב אין תשימשו תדיר ואין מייחדו לכלי, מבואר בדברי הראב"ד דיסוד דין טומאת כלי עץ תליא אם עומד לשימוש, ולא אם יש לו צורת כלי, והוא כמבואר בדברי הר"ש במתני'.

והנה הראב"ד כתב והכי איתא בתוספתא, ויעו"ע בר"ש שהביא התוספתא דאיתא שם מפני מה ארובות של נחתומין טמאות מפני שהן מיוחדין לכלי, ושל בעה"ב טהורות עד שיחדם לכלי, והוא לכאן להדיא כדברי הר"ש והראב"ד, אמנם יעו"ע בפירוש הראב"ד בעדיות (פ"ו משנה ז') שהביא דברי התוספתא בלשון אחר: דשל בעלי בתים טהורות עד שיחזירם לכלי, [ולפ"ז יש להעמיד כוונת התוספתא כדברי הרמב"ם דר"ל עד שיעשה לה צורת כלי], אך בהמשך דבריו הביא הראב"ד דאית דגרסי עד שיחדם לכלי, [וגירסא זו לכאן מוכחת כשיטת הראב"ד והר"ש דהכוונה דצריך לייחדם לכלי].

ויעו"ע עוד בדברי הרמב"ם בריש דבריו שם (לגבי הא דתנן לקמן (פט"ז מ"ג) הקופה משיעשה שתי צפירות לרוחב שלה, הערק משיעשה בו צפירה אחת) שכתב: ואע"פ שלא גמר גבהן מקבלין טומאה, שהרי נראו למה שנעשו והרי צורת הכלי עליהן וכו', עכ"ד, הרי דקדק הרמב"ם לומר דטמאים משום דאית להו צורת כלי, והראב"ד בהשגות שם כתב: והטעם מפני שאדם משתמש באלו כמה שהו, משא"כ בשאר כלים שהזכיר למעלה, עכ"ד, הרי דנחלקו לשיטתם אם הטומאה תליא בצורת כלי או במה שעומד לשימוש.

ויעו"ע עוד בדברי הרמב"ם (פ"ב מכלים ה"ח) שכ' וז"ל: הצורר מרגלית בעור והוציאה ונשאר מקומה עמוק ה"ז מק"ט וכו', אבל צרור המעות אינו מקבל טומאה שאין עליו צורת כלי, (והוא מתני' לקמן פכ"ו משנה ב'), אך הראב"ד שם מבאר דהטעם הוא משום דאינו מקפיד על צרור המעות שלא תתפשט ולכן אין מקבל טומאה, יעו"ע בדבריו, ולכאן גם בזה אולי לשיטתם, דלהרמב"ם תליא בדין צורת כלי, ולהראב"ד תליא באם עומד ומיוחד להשתמשות.

ב. ובה יש לבאר היטב במה דנחלקו הרמב"ם והראב"ד בפרק י"ח מהל' כלים (ה"י), דז"ל שם: כל הכלים שנשברו ונפסדה צורתן אין שבריהן מקבלין טומאה, אע"פ שאותן השברים ראויין לתשימש, חוץ משברי כ"ח שאם היה בהן חרס הראוי לקבל ה"ה מקבל טומאה, שנא' וכל כלי חרס, מפי השמועה למדו שזה לא בא אלא לרבות שברי כ"ח, ובהשגות כתב הראב"ד: א"א כמה אני תמה ע"ז כי כל המשניות והתוספתות מלאות מזה שהכלי הנשבר ועושה מעין מלאכה ראשונה ובכ"ע שיהא לו ב"ק, טמאים, וכשריבה הכתוב שברי כ"ח רבותא שהייתי סבור חרס הנשבר אין לו תקנה, עכ"ל. ובביאור דברי הרמב"ם כתב בחידושי רבינו חיים הלוי הל' כלים דאיירי כשאין לו צורת כלי, דבזה חלוקים שברי כ"ח משל שאר הכלים, דשברי כל הכלים טהורים, ובכה"ג נתרבו שברי כ"ח, [ועמש"כ לעיל רפ"ב דהמרכה"מ ביאר דאיירי היכא דאין עושה מעין מלאכה הראשונה, אמנם בס' מי נפתח תמה דבמשנה רפ"ב דכלים מוכח דגם בכ"ח בעי שיעשה מעין מלאכה הראשונה, ולכן צ"ל בכוונת הרמב"ם כדברי הגר"ח דאיירי היכא דעושה מעין מלאכה ראשונה אלא דאין לו צורת כלי, וזה נתחדש רק בשברי כ"ח דטמאים].

ונראה פשוט דהרמב"ם והראב"ד אולי לשיטתם, דלשיטת הרמב"ם דאיכא דין דבעי צורת כלי, לכן בכל הכלים (9) היכא דנשבר וליכא על השבר צורת כלי טהור, ובה נתחדש דבשברי כ"ח טמא גם היכא דל"ל צורת כלי מריבויא דקרא, אבל הראב"ד לשיטתו דליכא דין צורת כלי, וכל הדין דקב"ט תליא בראוי להשתמשות, לכן תמה דא"כ הרי אף בכל שברי כלים

האפשרויות לשלם לחבר שיפריש להם חלה ויתפרנס בכבוד !!!

אבל כמובן שזו השגחה חלשה... זה לא לגמרי חלק... כי לך תעקוב שאין שם שום כלי שלא מקבל טומאה... לך תעקוב שאין שם משקה טופח שהיה שם עוד לפני שמידענו טבל במקווה... ואל תשכח דאיכא תנאי דסברי שחולין הטבולין לחלה כחלה דמו... ---

מה שבטוח בכל בתי ישראל הנושא של הפרשת חלה זה... זה מטבח בפני עצמו!!! כמו ששלחן שבת זה החלפה של ציוד שלם... מחליפים מפה... שמים כלים אחרים... סכו"ם אחר... מלחיות אחרות... מגש לחלות... הכל שונה!!! אז במטבח היהודי... כל בוקר שאמא מגיעה לשלב של עשיית הבצק עד הפרשת החלה... זה ציוד שלם!!! סו"ס בבית לא תמיד מתאפשר להפריש בטהרה... אז יש קומבינות שלמות איך לאלתר לכה"פ אפשרות לטבול יום להתקדם עם הבצק עד השלב של ההפרשה... (שאו אבא יגיע מהכולל ויפריש... משהעני נכנס לאכול פתו במלח...) אז אם נניח מדובר בעריבה שבתוכה שמים את הבצק... יש כל מיני דרכים יצירתיות איך העריבה הזו לא תקבל טומאה... אז יש את הסרידה (של פרק ח' לעיל) "כמין עריבה קטנה ואין לה בית קיבול", או לפי הרמב"ם לוח של חרס נקובה עשויה כעין סבכה מעשה רשת... ---

ונסיים בנידון הלכתי אקטואלי שארע בשבוע שעבר:

קבוצת יהודים יקרים מאלכסנדריה של מצרים רצו לעלות לרגל... לחגוג בחג השבועות בירושלים וכידוע... הפלגה מאלכסנדריה ליפו זה לא כמו הפלגה מצור לצידון... מצור לצידון זה מעבורת קטנה... אפילו בערב שבת מותר... אבל מאלכסנדריה זו הפלגה אמיתית!!! וצריך להצטייד עם מים... כי המים מלוחים... אז כשהאנייה עדיין עוגנת יש על הסיפון חבית אדירה של מים (שמשוקעת בתוך בור כזה באנייה) וממלאים אותה באלפי ליטרים מים... כדי שיהיה לדרך... וב"ה היה סייעתא דשמיא ודליא זיקא ואתא ספינתא בתרי יומי... (הנס הזה קרה לא רק לאלכסנדר בשעתו) ותכל'ס... כשהם עגנו ביבשה... התברר שנשארה עדיין כמות גדולה של מים בבור ספינה... השאלה היתה: היות וחבל על המים... האם אפשר לשנע את הבור ספינה אלכסנדרית הזה ולהשיק אותו במים ולטהר את המים...?? האם יש לו דין של כלי אבן שאפשר להשיק בו והמים נטהרים לאלתר... או שמא הוא עצמו טמא בטומאת ארץ העמים... וממילא גם אם נשיק את המים הם יחזרו ליטמא מחמתו... (ואין מנוס אלא לערות את המים לכלים אחרים) אז התברר שכן!!! התברר שבור ספינה אלכסנדרית הוא אחד מהדוגמאות הרשמיות שחוקתו עשוי לנחת, שהרי מחזיק ארבעים סאה בלח כוריים ביבש... אמנם המפליגים עצמם המשיכו להיות טמאים בטומאת העמים עד שעברו ספירת שבעה ימים לטומאה... אבל הבור ספינה והמים שבתוכו היו טהורים... ושתו בהם יושבי העיר יפו... וקראנו עליהם במליצת הלשון את הפסוק: "מה לך לדרך מצרים לשתות מי שיחור..." עכ"פ בור ספינה אלכסנדרית מימיה טהורים (כמובן ע"י השקה).

ר' חצקל פתח מאפיה... כן... מאפיה... כולנו יודעים איך זה נראה מאפיה... שניה אחת הוא נמצא במטבח... עושה את הבצקים... ואז הוא יוצא לעשות חשבון... שוב חוזר למרוח ביצה עם הבורקסים... ושוב מתמרן עם הלכות וכן הלאה וכן הלאה... ככה זה בדורנו!!! אבל כשביהמ"ק היה קיים זה... זה... זה לא עובד ככה... אל תשכח שבמאפיה צריך להפריש חלה!!!! וחלה זה תרומה!!! ובשביל להפריש חלה בטהרה כציווי התורה... לא מספיק בשביל זה להיות נאמן כשרות... צריך להיות חבר שבקי בטהרות על טהרת תרומה!! זה... זה לא פשוט... זה לא כמו היום שיש לך מודעות ברחוב "דרוש עובד במאפיית הצבי"!!! פעם המודעה הזו לא היתה תלויה ברחוב... הפניה הזו היתה מגיעה לתוככי בית המדרש... בעל המאפיה נכנס לראש הכולל... והראש כולל היה מוכן לשחרר שעה ביום את אחד מהחברים שיש לו בנים וביתו ריקם... שהוא יפריש חלה בטהרה... כמובן תמורת משכורת מכובדת כיאה לתלמיד חכם שמקדיש מזמנו להיכנס למאפיה ומלאכתו מרובה משל חבריו והוא זקן ואינה לפי כבודו... בקיצור: העבודה הפשוטה הזו שכיום מאפיינת את השכר מינימום... בזמן חז"ל זה היה מקצוע מבוקש ונדיר!!! כן... לא פשוט למצא ביום יום יהודי שטהור על טהרת תרומה...

אז כמובן שיש מאפיות שלא מוכנות לשלם הרבה כסף... אז יש להם כל מיני קומבינות... הם מכשירים מטבח סטרילי שרוב הכלים שלו הם פשוטי כלי עץ שלא מקבלים טומאה... בשביל זה צריך לארגן ארובות של בעלי בתים ולא של נחתומים... כלומר: המשתמשים שעליהם עושים את החלות נקראים ארבות... ואם זה תעשייתי יש לזה צורה של כלי ומקבל טומאה אז לצורך העניין צריך שזה יהיה ארבות כאלו של בעלי בתים שאין להם צורת כלי וגם הסרוד צריך שיהיה של בעלי בתים ולא של נחתומים... וכולי האי ואולי... כשבעל המאפיה צריך לעשות עיסה הוא שולח את הצדיקל שלו לטבול במקווה ולהחליף בגדים (וכמובן צריך שהוא יהיה מינימום נאמן כשרות לעניין שהוא נאמן שהוא לא טמא מת...) והצדיק שלנו חוזר מהמקווה... ואם עכשיו קיץ ויש עוד הרבה זמן עד לשקיעה... אז הוא ליש את העיסה וקוצה חלה ומניח אותה בכפישה או באנחותא ומקיף וקורא לו שם חלה!!! ומעכשיו אסור לנשום!!!!

יש פה טבול יום מול חלה... הוא אמנם הפריש אותה... אבל עכשיו הוא לא יכול לגנוע בה... ואז הוא יוצא החוצה ומחכה לשבע בערב... כשכל החברים יוצאים מהכולל... ואז כשאחד מתלמידי חכמים הולך הבייתה... הוא קורא לו: ההחלו... צדיק... אתה מוכן לעשות מצוה? לא... הפעם זה לא להשלים מניין... אני צריך פשוט שתפריש לי חלה... הכל מוכן... הכל עומד... רק צריך שתקח לי את זה בידיים טהורות ותביא את זה לחוף מבטחים... זה מה שעושים המאפיות הקטנות עם ההשגחות החלשות... אלו שאין להם את

המשך הלכתא למשיחא מעמ' ט'

הערות מבי מדרשא

א. העירו לדון אולי הפלאפון נידון ככלים המצופים בדבר שאינו מקבל טומאה [פלסטיק], דמבואר [סוף חגיגה] הציפוי עיקר רמב"ם והראב"ד [הל' כלים פ"ד ה"ד]. אמנם למה שכתב הנודע ביהודה [קמא או"ח א'] דאין הציפוי עיקר אלא כשהוא עיקר שימוש הכלי, הכא לכאז' אי אפשר לדון את ציפוי הפלסטיק כעיקר הכלי. ובפרט הכא שהציפוי הוא חלק משימוש הכלי, וע"ע חזו"א [כלים סי' י"ד ס"ק ז' כ'] מה שמאריך בגדר ציפוי הכלים.

לגיליון הקודם:

ב. נכתב בדבר פשוט שמעלית נחשבת משמש עם הקרקע ואינה מקבלת טומאה. וידוע שהגאון ר"ח גריינמן זצ"ל היה מפקפק בזה והעיר שאולי כיון שאינו מחובר אלא מלמעלה לא נחשב משמש עם הקרקע, [א.ה. הגם שאם יהיה קבוע כגשר מיתרים מסתבר שיודה שנחשב קרקע, וצ"ע]. ונכתב בדבר פשוט שאינו מקבל טומאה על פי מה שמקובל בבתי חולים לא לחשוש שהטומאה עוברת דרך המעלית. אך שוב העירוני לנכון שבדרך כלל החוצץ הוא הדלת של המעלית, שהיא ודאי מחובר, ולגבי בתי חולים אין נפק"מ אלא לעניין סוף טומאה לצאת, ועיין ג. והעירו לדון האם רכבת חשמלית גם נדון כמחומר? או שרכבת ודאי דומה לשאר

1 ומשום שלמכשיר יש שימוש עצמי, אלא שאת השמן [היינו האנרגיה] לוקח לפעמים מהקרקע [היינו

מכשירים חשמליים שלא נחשבים כמשמשים את הקרקע'.

ד. עוד נכתב שמסתבר שמעלית נחשב כספינה גדולה וכדומה שאין כאן היסט אלא רעדה, שהרי מיד היא חוזרת למקומה הראשון. והעירו שמא רעדה לא נחשב אלא כשחזור למקומו הקבוע בקרקע, אבל מה שמעלית חוזרת למקומה זהו משום שמחוברת במוט מלמעלה, וכה"ג אולי נחשב היסט גומור, ומה שחוזרת למקומה אינו ראייה שרק נרעד ולא הוסט, דהיא חוזרת כיון שחוזרת מחמת המוט שמחוברת אליה.

אולם לכאורה עדיין יש לדמותו לאילן שכוחו יפה דנחשב כרעדה [זבים פרק ג'] על אף שמה שחוזר למקומו משום שמחובר לעץ.

ה. בהערות מהגאון הרב ר' יחיאל פישוהף שליט"א שנכתב בגיליון הקודם העיר עוד לאסור, משום שבדרך כלל נכנסים במעלית בצפיפות, כיון שנמצאים בתווה במקום קטן, בקל יכול לזוז אחד על השני. אולם יש להעיר שבמשנה [שם מ"ג] מבואר שהמודד מה זה ספינה גדולה הוא רק אם ניכר כובד של כל אחד על השני, ולא תלוי כלל בצפיפות של האנשים. אך אולי בספינה גדולה זה לא שייך שהרי היא גדולה ולא הוצרכו לפרש, וצ"ע. אם לא דנימא דסתימת המשנה דבספינה גדולה גם בצפופין לא גזרינן.

אפי' אם נדון את הגנרטור כקרקע], ולשם הנחות העבירו את חוטים בקרקע הבית.

ניתן להשיג את הגיליון מידי שבוע:

בני-ברק: רח' ראב"ד 31 משפ' ברמן

ירושלים: ישיבת מיר- הרב בצלאל טרוביץ טל: 0533165655

לקבלת הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל:

8592161@GMAIL.COM

כמו כן בכל עניני הגיליון ניתן לפנות במייל הנ"ל

או בפס': 0548592161

ניתן לשכוח הארות והערות במסכת כלים כמפורט מלחמתה של תורה עד שב"ק פ' בהעלותך